

1. znanstveni susreti na Sjeveru

Jezik književnosti, znanosti i medija

Međunarodni znanstveni skup u povodu
80. rođendana akademika Milivoja Solara

Knjižica sažetaka

Sveučilište Sjever, Koprivnica
21. – 22. listopada 2016.

Izdavač: Sveučilište Sjever

Za izdavača: prof. dr. sc. Marin Milković

Uredili: Mario Kolar, Zvonko Kovač, Gordana Tkalec

Programski i organizacijski odbor znanstvenog skupa:

prof. dr. sc. Zvonko Kovač (Zagreb), predsjednik

prof. dr. sc. Marina Biti (Rijeka)

prof. dr. sc. Vinko Brešić (Zagreb)

prof. dr. sc. Dean Duda (Zagreb)

prof. dr. sc. Miran Hladnik (Ljubljana)

dr. sc. Mario Kolar (Koprivnica)

prof. dr. sc. Jacek Krištof Kozak (Koper)

prof. dr. sc. Željka Matijašević (Zagreb)

mr. sc. Zdravko Mihevc (Koprivnica)

doc. dr. sc. Iva Rosanda Žigo (Koprivnica)

prof. dr. sc. Gojko Tešić (Novi Sad)

doc. dr. sc. Gordana Tkalec (Koprivnica)

akademik Josip Užarević (Zagreb)

ISBN 978-953-7908-44-7

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000944641.

Korektura: Mario Kolar

Grafička priprema: Dean Valdec

Tisak: Centar za digitalno nakladništvo, Sveučilište Sjever Koprivnica, listopad 2016.

Zahvaljujemo na pomoći pri realizaciji skupa

Grad
Koprivnica

Podravka d.d.

TURISTIČKA ZAJEDNICA
Turistička zajednica
Grada Koprivnica

podravina i prigorje
Turistička zajednica
Koprivničko-
križevačke županije

Hotel Podravina
d.o.o.

Koprivničko-
križevačka županija

Sadržaj

Uvodna riječ	4
Bilješka o životu i djelu akademika Milivoja Solara	5
Program znanstvenog skupa	7
Sažeci izlaganja	
Milivoj Solar: <i>Umjetnost danas?</i>	15
Sekcija A: Teorija, filozofija i postmoderna	16
Pavao Pavličić, Željka Matijašević, Aleksandar Mijatović, Domagoj Brozović, Suzana Coha	
Sekcija B: Interpretacija između teorije i prakse	21
Zvonko Kovač, Cvijeta Pavlović, Mario Kolar, Slaven Jurić, Sanja Nikčević	
Sekcija C: Povijest književnosti i komparatistika	26
Divna Mrdeža Antonina, Helena Peričić, Ivana Latković, Leo Rafolt, Miroslav Artić	
Sekcija D: Filozofija mita nekad i danas	31
Suzana Marjanić, Ivan Molek, Nenad Vertovšek, Sead Alić, Jurica Vuco	
Sekcije E1, E2: Jezik medija, filozofije i znanosti	36
Matija Jelača, Svjetlana Janković-Paus, Gordana Tkalec i Iva Rosanda Žigo, Magdalena Najbar-Agičić i Željko Krušelj, Saša Kresojević, Boris Beck, Mirela Polić, Petra Bagarić, Blaženka Filipan-Žigniće i Marija Turk Sakač, Branka Barić i Antonija Jurčić	
Sekcije F1, F2: Pitanja poetike	46
Jelena V. Jovanović, Mirela Šušić, Tin Lemac, Ivan Jarnjak, Mark Gjokaj, Sanja Veršić, Branka Brlenić Vujić, Kornelija Kuvač-Levačić, Adela Zember, Livia Pavletić, Hrabren Dobrotić	
Sekcije G1, G2: Vježbe tumačenja	57
Miriam Mary Brgles, Mirela Dakić, Krunoslav Mikulan, Lidija Dujić, Dražen Ernečić, Vanja Budiščak, Andrijana Kos-Lajtman, Elena Angelovska, Igor Živković, Zoran Tihomirović, Matija Ivačić, Dejan Durić	

Uvodna riječ

Jezik književnosti, znanosti i medija najšira je okvirna programska odrednica kojom želimo dovesti u vezu književnoteorijsko i književnopovijesno djelo i djelovanje Milivoja Solaru (Koprivnica, 8. travnja 1936.) s programima studija Sveučilišta Sjever koje djeluje u Koprivnici i Varaždinu. Zamisao organizatora da niz Znanstveni susreti na Sjeveru započnu simpozijem posvećenom zaslužnom profesoru i akademiku Milivoju Solaru povodom njegova 80. rođendana višestruko je produktivna. Kao znanstvenik koji se nije odvajao od književnosti svoga zavičaja, Frana Galovića i drugih podravskih autora, a istodobno ostavio neizbrisiv trag u znanosti o književnosti, filozofiji književnosti i nastavi književnosti na fakultetima kao jedan od najomiljenijih profesora i mentora, Milivoj Solar može biti trajnom inspiracijom svima koji se odluče za studije književnosti ili jezika, novinarstva i novih medija.

Zbog toga je program simpozija maksimalno otvoren i širok, kao što je i Solarovo djelovanje: od preispitivanja ideje književnosti, njezina specifična jezika, tradicije, oblika i žanrova, dakle teorije književnosti u užem smislu, zatim metodologije proučavanja književnosti i kulture, do odnosa nacionalne i suvremene svjetske književnosti te postmoderne, kao i do pitanja odnosa nacionalnog jezika i kulture i suvremene globalne kulture novih medija. Šezdesetak izlagača koji će sudjelovati na ovome skupu – književni teoretičari i povjesničari, teatrolozi, filozofi, sociolozi, etnolozi, istraživači medija, obrazovni stručnjaci – najbolja su potvrda koliko je Solarovo djelo ne samo razgranato, nego i poticajno.

Prof. dr. sc. Zvonko Kovač

Bilješka o životu i djelu akademika Milivoja Solara

Akademik Milivoj Solar jedan je od najznačajnijih hrvatskih teoretičara književnosti i kulture, omiljeni sveučilišni profesor i rado čitani autor književnoteorijskih i književnopovijesnih studija i priručnika. Rođen je 8. travnja 1936. u Koprivnici, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je jugoslavistiku i filozofiju (1959) te doktorirao s temom interpretacije književnog djela Frana Galovića (1964). Na Odsjeku za komparativnu književnost istog fakulteta kao asistent, docent, izvanredni i redoviti profesor radio je od 1963. sve do umirovljenja 2006. godine, a od 1987. do 1990. vršio je i dužnost ministra prosvjete i kulture. Osim na matičnom fakultetu predavao je kao gost i na više drugih sveučilišta (Skopje, Sarajevo, Beograd, Osijek, Novi Sad, Donja Gorica). Nakon umirovljenja izabran je u počasno znanstveno-nastavno zvanje *professor emeritus* (2007).

Glavno područje njegova znanstvenog i nastavnog interesa predstavljaju teorija književnosti, metodologija proučavanja književnosti te povijest svjetske književnosti, unutar kojih se područja zasebno intenzivnije bavio teorijom proze, problemom mita i mitske svijesti, relativizmom ukusa te odnosom modernizma i postmodernizma, u sklopu čega se, pogotovo u novijim radovima, pokazao kao najdosljedniji kritičar postmoderne u nas. Iz tih je područja do danas objavio stotinjak članaka te tridesetak knjiga, od kojih su neke doživjele više izdanja te su prevedene na strane jezike: *Pitanja poetike* (1971), *Ideja i priča* (1974), *Teorija književnosti* (1976), *Književna kritika i filozofija književnosti* (1976), *Uvod u filozofiju književnosti* (1978), *Smrt Sanča Panze* (1981), *Suvremena svjetska književnost* (1982), *Mit o avangardi i mit o dekadenciji* (1985), *Eseji o fragmentima* (1985), *Filozofija književnosti* (1985), *Roman i mit* (1988), *Teorija proze* (1989), *Laka i teška književnost* (1995), *Vježbe tumačenja* (1997), *Edipova braća i sinovi* (1998), *Granice znanosti o književnosti* (2000), *Povijest svjetske književnosti* (2003), *Predavanja o lošem ukusu* (2004), *Retorika postmoderne* (2005), *Rječnik književnog nazivlja* (2006), *Književni leksikon* (2007), *Nakon smrti Sanča Panze* (2010), *Kritika relativizma ukusa* (2011), *Eseji* (2012), *Književnost: vrlo kratak uvod u njezinu teoriju, povijest i kritiku* (2014), *Eseji o velikim i malim pričama* (2014), *Poetika apsurdna i poetika paradoksa* (2015).

Osim spomenutih autorskih knjiga, suautor je i nekoliko gimnazijskih udžbenika književnosti i književnih čitanki te je priredio i/ili predgovorima/pogovorima popratio djela brojnih istaknutih književnih i kulturnih teoretičara, filozofa i povjesničara te književnika. Uređivao je značajne književnoteorijske (*Sintagma, Obrisi moderne*) i književne biblioteke (*Vrhovi svjetske književnosti*) te časopis za međunarodne književne veze *Most/The Bridge* (1986-1988).

O širokoj recepciji Solarova rada svjedoče brojni citati te recenzije, kritike i osvrti o njegovim knjigama i općenito njegovu radu, brojni intervjui itd. Za svoj rad dobio je i najviša priznanja i nagrade: Nagrada Grada Zagreba (1972), Nagrada „Božidar Adžija“ (1975), Nagrada „Vladimir Nazor“ za književnost (1977), Nagrada HAZU (2003), Nagrada Grada Koprivnice za životno djelo (2007), Nagrada „Vladimir Nazor“ za životno djelo (2009), Nagrada „Kiklop“ za životno djelo (2013). Od 2008. redoviti je član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a od 2011. dopisni član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti u Podgorici. U Zagrebu je 2004. organiziran znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem *Znanstveno djelo prof. dr. sc. Milivoja Solara*, a u povodu njegova 70. rođendana 2006. objavljen je i istoimeni zbornik radova sa skupa te još jedan zbornik, *Poetika pitanja*, njemu u čast. Svim priznanjima, nagradama i počastima kvaliteta i važnost Solarova profesorskog, znanstvenog i ostalog rada te ugled koji uživa među svojim kolegama, studentima i čitateljima nisu samo potvrđeni, nego i trajno obilježeni iznimnom izvrsnošću.

Program znanstvenog skupa

Petak, 21. listopada 2016.

9.00-10.00 Okupljanje i registracija sudionika

10.00-10.30 Otvorenje i pozdravne riječi

10.30-11.00 Uvodno predavanje

Milivoj Solar: Umjetnost danas?

11.00-11.30 Stanka

11.30-17.30 Rad po sekcijama

11.30-13.00 Prva sesija: sekcije A i D

13.00-14.30 Ručak

14.30-15.45 Druga sesija: sekcije B i E1

15.45-16.15 Stanka

16.15-17.30 Treća sesija: sekcije C i E2

17.30 Završna rasprava prvog dana

Subota, 22. listopada 2016.

9.00-10.00 Okupljanje i registracija sudionika

10.00-13.30 Rad po sekcijama

10.00-11.30 Prva sesija: Sekcije F1 i G1

11.30-12.00 Stanka

12.00-13.30 Druga sesija: Sekcije F2 i G2

13.30 Završna rasprava i zatvaranje skupa

Tematske sekcije

Sekcija A: Teorija, filozofija i postmoderna

Sekcija B: Interpretacija između teorije i prakse

Sekcija C: Povijest književnosti i komparatistika

Sekcija D: Filozofija mita nekad i danas

Sekcije E1, E2: Jezik medija, filozofije i znanosti

Sekcije F1, F2: Pitanja poetike

Sekcije G1, G2: Vježbe tumačenja

Raspored rada po sekcijama

PETAK, 21. LISTOPADA 2016.	
11.30-13.00 Prva sesija	
<p>SEKCIJA A, dvorana A01 Teorija, filozofija i postmoderna <i>Moderira: Zvonko Kovač</i></p> <p>Pavao Pavličić: Solarni sustav</p> <p>Željka Matijašević: Imaginarni dijalog s Milivojem Solarom – status nesvjesnog</p> <p>Aleksandar Mijatović: Pripovijedanje i cjelovitost u filozofiji književnosti Milivoja Solara</p> <p>Domagoj Brozović: Milivoj Solar i kriza postmodernizma</p> <p>Suzana Coha: (Post)moderni principi i strategije u Solarovoj <i>Povijesti svjetske književnosti</i></p>	<p>SEKCIJA D, dvorana A02 Filozofija mita nekad i danas <i>Moderira: Iva Rosanda Žigo</i></p> <p>Suzana Marjanić: Poetika mita Milivoja Solara iz aspekta teorije rituala Catherine Bell</p> <p>Ivan Molek: Razlikovanje mita i mitologije kod Milivoja Solara</p> <p>Nenad Vertovšek: Filozofija mitskog poimanja svijeta – od staroegipatskog tumačenja života i smrti do mitologije digitalnog doba</p> <p>Sead Alić: Mitsko, religijsko i filozofijsko u Cassirerovoj <i>Filozofiji simboličkih oblika</i></p> <p>Jurica Vuco: Poetika mita i hrvatske reinterpretacije Antigone</p>
14.30-15.45 Druga sesija	
<p>SEKCIJA B, dvorana A01 Interpretacija između teorije i prakse <i>Moderira: Aleksandar Mijatović</i></p> <p>Zvonko Kovač: Interpretacijski kao interkulturni kontekst</p> <p>Cvijeta Pavlović: Metode interpretacije lirike</p> <p>Mario Kolar: Od interpretacije književnih do interpretacije medijskih tekstova: o medijskoj svijesti Milivoja</p>	<p>SEKCIJA E1, dvorana A02 Jezik medija, filozofije i znanosti <i>Moderira: Boris Beck</i></p> <p>Matija Jelača: Znanost o književnosti između filozofije i neuroznanosti</p> <p>Svjetlana Janković-Paus: Evaluacijski jezik tekstova Milivoja Solara</p> <p>Gordana Tkalec, Iva Rosanda Žigo: Fenomen sveznajuće površnosti – što Google zna o Milivoju Solaru?</p>

<p>Solara</p> <p>Slaven Jurić: Višedijelnost i(li) višeglasje (Problemi žanrovskoga određenja u „Antinojevoj smrti“ Frana Galovića)</p> <p>Sanja Nikčević: Postoji li zajednički nazivnik komedije, melodrame i pučkog igrokaza ili što afirmira afirmativna književnost?</p>	<p>Magdalena Najbar-Agičić, Željko Krušelj: Ideologija i jezik znanosti: komunistička frazeologija u historiografiji nakon 1945.</p> <p>Saša Kresojević: Neslužbeno doznajemo iz pouzdanih izvora: konverzijske implikature u analizi medijskih tekstova</p>
<p>16.15-17.30 Treća sesija</p>	
<p>SEKCIJA C, dvorana A01 Povijest književnosti i komparatistika <i>Moderira: Suzana Coha</i></p> <p>Divna Mrdeža Antonina: Solarova razmišljanja o povijesti književnosti</p> <p>Helena Peričić: „Svjetska“ vs. „nacionalna“ književnost u kontekstu globalizacije</p> <p>Ivana Latković: Regionalna komparatistika između nacionalne i svjetske književnosti</p> <p>Leo Rafolt: Subregionalnost i supraregionalnost u komparatističkim istraživanjima (hrvatskog) prosvjetiteljstva</p> <p>Miroslav Artić: Situiranje Solarova razumijevanja postmoderne u Krležine eseje <i>Evropa danas</i></p>	<p>SEKCIJA E2, dvorana A02 Jezik medija, filozofije i znanosti <i>Moderira: Gordana Tkalec</i></p> <p>Boris Beck: Izbjegavanje odgovora u političkom intervjuu</p> <p>Mirela Polić: Govor mržnje u hrvatskim medijima: samoregulacija i praksa</p> <p>Petra Bagarić: Obrazovanje u funkciji medijske pismenosti</p> <p>Blaženka Filipan-Žigniće, Marija Turk Sakač: Utjecaj novih medija na pisanje učenika u osnovnoj školi</p> <p>Branka Barić, Antonija Jurčić: Najčešća jezična odstupanja od standardnog hrvatskog jezika pri oblikovanju naslovnica opće-informativnih hrvatskih portala</p>
<p>17.30 Završna rasprava prvog dana</p>	

SUBOTA, 22. LISTOPADA 2016.

10.00-11.30 Prva sesija

SEKCIJA F1, dvorana A01

Pitanja poetike

Moderira: Branka Brlenić Vujić

Jelena V. Jovanović: Naratologija posle pola veka – od klasične do postklasične faze

Mirela Šušić: O književnom liku

Tin Lemac: Prijedlog stilističkog modela lirskog metadiskurza

Ivan Jarnjak: Benjamin, moderna i tendencije avangarde

Mark Gjokaj: Književnost kao filozofija i znanost ili/i kultura kod akademika Milivoja Solara

Sanja Veršić: Razmatranja profesora Milivoja Solara o vrijednostima književne komunikacije i energijsko čitanje

SEKCIJA G1, dvorana A02

Vježbe tumačenja

Moderira: Andrijana Kos-Lajtman

Miriam Mary Brgles: *U Vlajlandu Ameriku gledat:* o kodovima popularne kulture i značenjskim praksama romana *Čudo u Poskokovoj* Dragi Ante Tomića

Mirela Dakić: Postmoderna u raljama (post)socijalizma: kontinuitet popularne kulture u opusu Dubravke Ugrešić

Krunoslav Mikulan: Autokolonizacija hrvatske epske fantastike

Lidija Dujić: Formatiranje roda medijem

Dražen Ernečić: „Blagodat cjelovitosti“ – Solarova *Sabrana djela Frana Galovića*

Vanja Budiščak: Poslovice u Vitezovićeve *Odiljenju sigetskom*

12.00-13.30 Druga sesija

SEKCIJA F2, dvorana A01

Pitanja poetike

Moderira: Tin Lemac

Branka Brlenić Vujić: Svijet novele i svijet bajke

Kornelija Kuvač-Levačić: Etnografska fikcija i fikcija s etnografskim elementima – problematika žanra

Adela Zember: *Grafiti:* minimalistički

SEKCIJA G2, dvorana A02

Vježbe tumačenja

Moderira: Lidija Dujić

Andrijana Kos-Lajtman: Svijet kao klepsidra: ontološki status fantastičnog u *Kući za umorne* Dževada Karahasana

Elena Angelovska: Interkulturalno čitanje *Travnike hronike*

Igor Živković: Solar i Flaker o

<p>žanr između vandalizma i umjetnosti</p> <p>Livia Pavletić: Urbane legende i suvremenost</p> <p>Hrabren Dobrotić: Mogućnosti povijesti na filmu</p>	<p>Bulgakovu</p> <p>Zoran Tihomirović: Sreća bez slobode ili sloboda bez sreće: kulturalni ekstremi u romanu Evgenija Zamjatina <i>Mi</i></p> <p>Matija Ivačić: Koliko zbilje? Prijepori oko realizma u češkoj književnosti 1948-1968.</p> <p>Dejan Durić: Nevidljiva tijela</p>
<p>13.30 Završna rasprava i zatvaranje skupa</p>	

Sažeci izlaganja

Umjetnost danas?

Akademik Milivoj Solar, prof. emeritus
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
milivoj.solar@zg.t-com.hr

Kako mislim da se suvremeni eksponencijalni rast privrede, tehnologije i znanosti više neće moći nastaviti, našli smo se u dobu kada se raspada tradicionalno uspostavljeni pojam umjetnosti. To je shvaćanje utemeljeno Kantovom estetikom, izvedeno na uskom izboru reprezentativnih umjetnosti i na jedinstvenom odzivu publike koja umjetnost prosuđuje tzv. sudovima ukusa. Danas je kratkotrajna i prevrtljiva moda zamijenila ukus, broj djela koja sama sebe smatraju umjetnošću u najmanju se ruku utrostručio, a granice između umjetničkih ostvarenja i neuspjelih pokušaja više ne osiguravaju niti znanost niti autoritet određenih institucija. Komunikaciji prostor – u kojem se odvija i umjetnost – posljednjih se desetljeća proširio na čitav svijet, a čovječanstvo se našlo pred mogućnošću da samo sebe uništi ili možda genetski preoblikuje u posve novu vrstu. Sve što u današnjem svijetu o umjetnosti mogu reći jedino je prijedlog metafore bifurkacije: ako razina vode u nekom trenutku daleko prijeđe korito rijeke, ona će poteći u različitim pravcima – možda i onim starim, možda posve novim, a možda će krenuti unazad, poplavivši pri tome okolna područja. Problematika položaja umjetnosti u doba kada broj informacija i njezinih interpretacija daleko nadilazi mogućnost jedinstvenog tijeka te samog održanja umjetnosti toliko je složena da sam je u naslovu označio upitnikom.

Solarni sustav

Akademik Pavao Pavličić, red. prof. u miru
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
ppavlici@ffzg.hr

U ovom memoarskom prilogu autor iznosi svoje poglede na posljednjih pedesetak godina Odsjeka za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, kao i na ulogu profesora Solara u životu te institucije, ali i u autorovu vlastitom životu.

Imaginarni dijalog s Milivojem Solarom: status nesvjesnog

Prof. dr. sc. Željka Matijašević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
zmatijas@ffzg.h

Izlaganje će imati formu imaginarnog dijaloga s profesorom Milivojem Solarom. Pri tome ću koristiti i navoditi dijelove iz ključnih njegovih knjiga koje razmatraju pitanje nesvjesnog, poput knjige *Edipova braća i sinovi* te drugih djela, ali ću također ispisati rečenice i odgovore za koje pretpostavljam da bi ih profesor Solar mogao dati na određena pitanja te će, u tom smislu, ovaj dijalog biti i posve imaginaran. U izlaganju će se razmatrati Solarovo poimanje odnosa nesvjesnog prema transcendentalnom filozofijskom subjektu, odnos nesvjesnog prema mitu te status nesvjesnog kao središnjeg objekta psihoanalize kao znanstvene discipline, čime će se dotaknuti i pitanje znanstvenosti same psihoanalize. Naposljetku, u razmatranju znanstvenosti psihoanalize posebna pozornost bit će posvećena analitičkoj psihologiji Carla Gustava Junga i odnosu između Freudova i Jungova učenja.

Pripovijedanje i cjelovitost u filozofiji književnosti Milivoja Solara

Doc. dr. sc. Aleksandar Mijatović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sveučilišna avenija 4, Rijeka
amijatovic@ffri.hr

U hrvatskoj znanosti o književnosti obrat iz filologije u teoriju započinje s tradicijom Zagrebačke stilističke škole (ZSŠ) čiji se predstavnici okreću ruskom formalizmu, praškom strukturalizmu, njemačkim poetičarima, poput E. Auerbacha, W. Kaysera, E. Staigera i stilistici L. Spitzera ne bi li unaprijedili proučavanje povijesti književnosti i premjestili težište s biografskih, socioloških, povijesnih odrednica djela na njegovu jezičnu strukturu. Slijedeći razdiobu R. Welleka i A. Warrena na vanjski i unutarnji pristup književnosti, predstavnici ZSŠ-a pristupaju književnom djelu kao jezičnoj umjetnini (W. Kyser), a smještanje djela u biografski profil autora i njegov povijesni kontekst zamjenjuje umijeće interpretacije (E. Staiger) u kojem se, u duhu praškog strukturalizma, naglašava autonomija estetske funkcije djela u odnosu na ostale njegove funkcije. Međutim, početkom 1970-tih M. Solar se vraća klasičnoj opreci između filozofije i književnosti. On pokazuje, s posebnim naglaskom na pripovijedanje i roman kao njegovu reprezentativnu formu, da uz stilističku dimenziju književnog djela egzistira i pojmovna. Upravo to stilističko-afektivno i značenjsko-spoznajno jedinstvo prema Solaru tvori razlikovnu dimenziju književnosti koja se otima svođenju na predmet teorije ili pak („dekadentnom“) rascjepkavanju na različite pristupe. Cjelovitost takva pristupa Solar nalazi u filozofiji književnosti koja zahvaća djelo kao zaseban oblik spoznaje čija reprezentativna forma postaje pripovijedanje a žanr roman. Izlaganjem se to Solarovo shvaćanje književne spoznaje prati u njegovoj koncepciji filozofije književnosti.

Milivoj Solar i kriza postmodernizma

Dr. sc. Domagoj Brozović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
dbrozovi@ffzg.hr

Predavanja Milivoja Solara o postmodernizmu i o poststrukturalističkim teorijama u svojoj podlozi stalno ukazuju na njihove metodološke nedostatke. Uz jasno razumijevanje relativizma književnih teorija te pripadajućih metajezika, ali i relativizma književnih ukusa te kriterija odabira literarnoga kanona, Solar ukazuje na „slijepe pjege“ sâme postmodernističke teorije i kontinentalne filozofije, posebice Derridaove dekonstrukcije. Te su teorije bez uvođenja pouzdanih metodoloških kriterija i prihvatljivog metajezika uzrokovale krizu znanosti o književnosti, a u osnovi se uvođenjem specifičnog žargona razilaze s književnim činjenicama. Sa svojim umjerenim skepticizmom Solar je u svojoj argumentaciji anticipirao atmosferu aktualnih rekonstruktivnih književnih teorija, posebice Ferrarisova novog realizma.

(Post)moderni principi i strategije u Solarovoj *Povijesti svjetske književnosti*

Doc. dr. sc. Suzana Coha
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
scoha@ffzg.hr

U radu koji se predlaže ovim sažetkom s jedne bi se strane prikazali i analizirali Solarovi članci koji se bave poviješću književnosti kao nosivom disciplinom i središnjim žanrom moderne književne znanosti. S druge strane, analizirala bi se Solarova promišljanja postmodernih književnoznanstvenih principa i strategija. Naposljetku bi se, s obzirom na rezultate navedenih analiza, interpretirala Solarova *Povijest svjetske književnosti*, kao djelo u kojemu se na specifičan način aktualiziraju autorova filozofija književnosti i (post)moderne književne povijesti.

Interpretacijski kao interkulturni kontekst

Prof. dr. sc. Zvonko Kovač
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
zkovac@ffzg.hr

Svojedobno sam, kao učenik zagrebačke književno-znanstvene škole interpretacije, koja kao da je sve više s jezično-stilske prebacivala težište svoje metodologije („epistemološki nacrti pojma znanja“) na književno-povijesnu, feminističku, filozofijsku ili psihoanalitičku interpretaciju, uveo pojam interpretacijskoga konteksta kao ključnoga u određivanju smjera i rezultata interpretacije, koji nisu trebali zavisiti samo od „strukture pojedinoga književnog teksta, nego i od pravilnoga uspostavljanja interpretacijskoga konteksta“, pri čemu su još ključne kategorije „životnoga iskustva interpretatora“ i relativna sloboda u konstrukciji konteksta interpretacije, posebno u uvjetima seminarske nastave književnosti. S vremenom se pokazalo da kultura pojedinca i njegove „interpretativne zajednice“ presudno utječe na rezultate interpretacije, posebno kada je riječ o međuknjiževnim tumačenjima. U takvim uvjetima interpretacijski se kontekst javlja kao interkulturni kontekst, ne samo u intencionalnom nego i u empirijskom smislu, kao kontekst tumačenja svekolike međukulturne književnosti (druge ili strane književnosti, književnosti između egzila i azila, književnosti dvopripadnih pisaca, etničkih zajednica i manjina, emigrantske, pa i nacionalne književnosti).

Metode interpretacije lirike

Izv. prof. dr. sc. Cvijeta Pavlović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
cvijeta.pavlovic@ffzg.hr

Rad je usredotočen na doprinos akademika Milivoja Solara u području proučavanja lirike. Komparativna analiza dvaju izdanja *Vježbi tumačenja* (1997. i 2005.) otkriva da je raznovrsnim primjerima iz povijesti hrvatske lirike Solar uspostavio tipologiju te proveo metodu kojom su primijenjene postojeće teorijske spoznaje, ali nadopunjene originalnim premisama iz vlastite profesorske i teoričarske prakse. Osobita pozornost posvećuje se sponama koje postoje između dva Solarova predgovora te dva eseja o interpretaciji prema zaključcima o interpretaciji i imanentnoj interpretaciji iznesenima u mnogim znanstvenim tekstovima, kao i u odredbi kakva je ponuđena u *Rječniku književnoga nazivlja* (2006). Analizirajući odabrane pjesme od Antuna Gustava Matoša do Ivana Slamniga, Solar pokazuje izniman osjećaj za nova gibanja u znanosti o književnosti, najavljuje porast zanimanja za recepcijske aspekte književnosti i umjetnosti i odgovara najvećim izazovima teoretičara književnosti. Ovaj rad prikazuje raspone koje Solar zahvaća od konkretnoga do apstraktnoga ili obrnuto, od univerzalnoga do partikularnoga, kroz problematiziranje pojma ukusa i njegove racionalizacije.

Od interpretacije književnih do interpretacije medijskih tekstova: o medijskoj svijesti Milivoja Solara

Dr. sc. Mario Kolar
Sveučilište Sjever, Sveučilišna knjižnica
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
mkolar@unin.hr

Razmatrajući pitanje krize interpretacije književnosti u postmoderni, odnosno nesklonosti poststrukturalističkih teorija prema interpretaciji, Milivoj Solar je, osim traganja za uzrocima krize, koje pronalazi prije svega u novom postmodernom idealu (fragmentarnog) znanja, otvorio i pitanja općenite uloge, smisla i načina interpretacije - zašto uopće (u ikojem vremenu) interpretirati književni tekst i kako ga interpretirati. Odgovori koje nudi na ta pitanja mogli bi vrijediti i kao odgovori na pitanje treba li i kako interpretirati medijske tekstove, koji se, po nekim obilježjima, pokazuju vrlo srodnima književnima. Prilog propitivanju potrebe i načina tumačenja medijskih tekstova Solar je dao i svojim analizama temeljnih diskursa postmoderne i dominantnih načina suvremene komunikacije koje uvjetuju upravo mediji.

Višedijelnost i(li) višeglasje (Problemi žanrovskoga određenja u *Antinojevoj smrti* Frana Galovića)

Prof. dr. sc. Slaven Jurić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
sjuric@ffzg.hr

Antinojeva smrt, višedijelna kompozicija Frana Galovića iz 1915, u Sabranim djelima je, zajedno s ciklusom *Zavodnik*, od strane priređivača (Milivoj Solar) proglašena jednim od estetičkih vrhunaca hrvatske moderne. Priređivač je ujedno Antinojevu smrt jednostavno označio kao „ciklus od dvanaest pjesama“ (Sabrana djela Frana Galovića, Koprivnica 2005, str. 398). No, kako spomenuti ciklus posjeduje čvršće kompozicijske osobine od onih koje nalaže ulančavanje pjesama u ciklus (jedinstvenoga okvirnoga kazivača, hipodijegetičke razine, odnosno dodjeljivanje govora likovima, razaznatljiv linearni temporalni okvir i nekoliko događajnih sekvencija) može se utemeljeno postaviti pitanje o žanrovskom određenju ciklusa. U tom smislu rasprava (izlaganje) će potaknuti čitanje Galovićeve djela u kojem će se ono sagledati u žanrovskom okruženju pjesničke pripovijesti (u Šenoinim terminima „historičke balade“) ili poeme, budući da taj žanr u njegovoj romantičkoj i postromantičkoj eri karakteriziraju ne samo gore pobrojana svojstva teksta, nego i polimetrija koja je u *Antinojevoj smrti* jedno od najizrazitijih pjesničkih sredstava. U izlaganju se polazi od pretpostavke o dinamičkoj koncepciji odnosa između pojedinačnoga djela i žanra, odnosno od spoznaje da djelo uvijek istodobno sudjeluje u nekoliko žanrovskih tradicija te će se u raspravi otvoriti i pitanje o shvaćanju pjesničke pripovijesti i poeme u razdoblju moderne. Dakako, izlaganje bi trebalo osvijetliti i neke od specifičnosti analiziranoga teksta u kontekstu cjelokupnoga Galovićeve poetskoga opusa.

Postoji li zajednički nazivnik komedije, melodrame i pučkog igrokaza ili što afirmira afirmativna književnost?

Prof. dr. sc. Sanja Nikčević

Umjetnička akademija Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Kralja Petra Svačića 1/F, Osijek

sanja.nikcevic@uaos.hr

Dramska djela poput komedije, melodrame, pučkog igrokaza itd. dugo su bila prezrena u vrednovanju književnosti jer su ti oblici smatrani manje vrijednim, „nižim“ oblicima. Njihove karakteristike smatrale su se tipskima i ispraznima, a njihov nastanak i opstanak pukim podilaženjem publici. Profesor Milivoj Solar prvi je u nas započeo proučavanje svih oblika i vidova književnosti bez predrasuda, pa tako i do tada prezrenih „nižih“ žanrova poput krimića, „ljubića“ i slično. Na tome tragu želim istražiti postoji li zajednički nazivnik spomenutih prezrenih dramskih oblika. Istraživanje bi se nastavilo na rad *Melodrama, pučki komad, igrokaz, čarobna gluma ili jesu li sve to dobro skrojeni komadi?* u kojemu sam pokazala strukturu tih djela. Sljedeći korak je propitivanje/dokazivanje postavljene hipoteze da postoji zajednički nazivnik svih tih različitih oblika u poruci koju šalju. Svi su napisani iz određenog svjetonazora (kršćanskog) koji zagovara afirmaciju svijeta kao smislenog poretka. Ako je hipoteza točna, onda je zaključak da su, nakon što je taj svjetonazor prestao vladati u Europi, svi ti žanrovi proglašeni nedostojnima.

Solarova razmišljanja o povijesti književnosti

Prof. dr. sc. Divna Mrdeža Antonina
Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku
Obala kralja Petra Krešimir IV, br. 2, Zadar
divna_antonina@net.hr

Članak se oslanja na oglede Milivoja Solara o paradigmi povijesti književnosti (*Filozofija književnosti*, Zagreb, 1985). Odnosno, na razmišljanja o poziciji književnog djela kao predmeta znanstvene obrade u okviru tumačenja povijesti književnosti kao izdanka povijesti, a u kojoj je djelo određeno u većoj mjeri kao „povijesna, a ne književna činjenica“. Solar u suvremenoj znanosti o književnosti, koja književnost tumači u prvom redu kao komunikacijski čin, nalazi odgovarajući prostor za razvijanje ideje o tome što bi bila priroda književnosti, budući da je književno djelo određeno „paradigmatskim odnosima“ unutar imanentnog mu sustava književnosti i postaje predmetom metodologije znanstvenog istraživanja. Rascjep u tumačenju književnog djela u okviru povijesti književnosti u kulturnoj svakodnevicu odražava se i danas, često upravo kao izdanak cjelovita pogleda na pojam književnosti kakav nalazimo u filozofskim sustavima 19. stoljeća. Očitavamo ga i u oprečnim tumačenjima pozicije/vrijednosti kanonskih dijela nacionalne književnosti u okviru suvremenih obrazovnih sustava.

„Svjetska“ vs. „nacionalna“ književnost u kontekstu globalizacije

Prof. dr. sc. Helena Peričić
Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku
Obala kralja Petra Krešimir IV, br. 2, Zadar
hpericic@gmail.com

Autorica se u svom izlaganju namjerava baviti pitanjima odnosa pojmova svjetske i nacionalne književnosti s obzirom na tendencije globaliziranja kulture, pri čemu – stječe se dojam – tzv. mali jezici i na njima napisane književnosti gube na značenju i važnosti.

Regionalna komparatistika između nacionalne i svjetske književnosti

Doc. dr. sc. Ivana Latković
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
llatkovi@ffzg.hr

Polazeći od teorijskih uvida i temeljnih pretpostavki povijesti književnosti kako ih u svojim radovima razumije Milivoj Solar, u radu će se problematizirati odnos između nacionalne, komparativne i/ili opće povijesti književnosti, i to u kontekstu novih paradigmi proučavanja povijesti prije svega južnoslavenskih književnosti. Te će se pretpostavke i uvidi, kao svojevrsni korektivi u radu, koristiti u propitivanju nekih od važnijih kategorija i pojmova književnopovijesnih istraživanja, poput kronologije i periodizacije, linearnosti i kontinuiteta, selekcije i sinteze, pa neizbježno i odnosa između povijesti i pripovijesti, osobito na relaciji između nacionalnog i regionalno srodnog, međuknjiževnog. Na taj će se način nastojati prikazati metodološke stranputice, konceptualna kolebanja, ali i potencijali književnopovijesnih sistematiziranja ipak još uvijek dominantno tradicionalnih paradigmi povijesti književnosti u domaćem, pa i u susjednom okruženju.

Subregionalnost i supraregionalnost u komparatističkim istraživanjima (hrvatskog) prosvjetiteljstva

Izv. prof. dr. sc. Leo Rafolt
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
lrafolt@gmail.com

U radu će se problematizirati povijesno-epistemološki status europskog prosvjetiteljstva, kako u kontekstu klasičnih, taksonomijski usmjerenih istraživanja, tako i u kontekstu recentnijih komparatističkih istraživanja u kojima se književno-kulturni ili povijesno-filozofski *ethos* tog pokreta/razdoblja razlaže u smislu implicitne i eksplicitne regionalnosti njegovih vlastitih dosega. U tom će se smislu istaknuti i neki hrvatski književni primjeri, posebice oni koji se tiču kanonizacije žanra romana u hrvatskim regijama, i to, istodobno, u odnosu na zapadnoeuropsku prosvjetiteljsku „književnu maticu“ i u odnosu na ostale hrvatske regije.

Situiranje Solarova razumijevanja postmoderne u Krležine eseje *Evropa danas*

Miroslav Artić

Lermanova 53, Zagreb

miroslav.artic@gmail.com

Milivoj Solar je u predavanjima o retorici postmoderne usmjeren, u prvom redu, na zbivanja u književnosti u kontekstu radikalnih zaokreta. I u svojim drugim djelima ostao je posvećen istoj problematici u nastojanju da objasni „razlike između modernizma i postmodernizma“ kroz sustavne teorijske analize provedene u objavljenim naslovima *Laka i teška književnost* (1995), *Kritika relativizma ukusa* (2011), *Predavanja o lošem ukusu* (2004) i *Nakon smrti Sancha Panze* (2009). Izdvojio je u tim radovima ključne točke u kojima se, prema njegovom razumijevanju, jasno očituju zaokreti u epohi postmoderne. Najdublja promjena očituje se u nemogućnosti vrednovanja književnih djela, jer sam književnokritički ukus ustupa mjesto modi i nepreglednim modnim trendovima. Zatim, velika je promjena u stilskim postupcima, naime, u književnim tekstovima prevladava igra riječima u okvirima stilskih figura, a najprisutnije, kako tvrdi Solar, paradoksa i gotovo nekontrolirane parenteze. Upravo se slična zapažanja, kada je riječ o književnom stvaralaštvu, mogu nazrijeti i u Krležinim esejima *Evropa danas* nastalima 1933./34. godine. Krleža je u svojim esejima u prošlom stoljeću uočavao stilske preobrazbe na kojima Solar u 21. stoljeću iscrpno gradi i objašnjava vlastito shvaćanje književnosti i postmoderne. Stoga se u radu nastoji otvoriti poveznica između ova dva svijeta tumačenja radikalnih promjena u književnosti. Iscrpno opisani zaokreti u stilskim postupcima u Solarovim radovima, karakteristični za postmodernu, bili su tridesetih godina 20. stoljeća u povojima, a Krleža ih je profetski detektirao kao rastuće modne trendove u literaturi koji će kasnije zahvatiti cjelokupno kulturno stvaralaštvo.

Poetika mita Milivoja Solara iz aspekta teorije rituala Catherine Bell

Doc. dr. sc. Suzana Marjanić
Institut za etnologiju i folkloristiku
Šubićeva 42, Zagreb
suzana@ief.hr

U izlaganju naglasak će biti postavljen na poetiku mita Milivoja Solara, našega dosljednoga predstavnika mitologizma, u kontekstu (ali i kontrastivno) suvremenih teorija rituala koje je usustavila Catherine Bell, jedna od predstavnica studija rituala (engl. *ritual studies*). Naime, osim što propituje suvremene teorije mitova, odnos mita i romana, mitološku književnu kritiku, M. Solar istražuje poetiku mita, koja mit interpretira kao narativnu jezičnu strukturu čije su – prema Lévi-Straussovoj strukturnoj analizi mita – konstitutivne jedinice mitemi („velike ustrojstvene jedinice mita“). Pritom će mitologističke i ritualističke teorije biti promotrene u okviru konstativa Clydea Kluckhohna o tome da je sukob između navedenih dihotomijskih teorija – pitanje da li je mit ili ritual prvi – bespredmetno kao pitanje o (kozmičkoj) kokoši i jajetu, a što dokazuju upravo suvremena istraživanja hrvatske mitologije koja su obilježili Radoslav Katičić i Vitomir Belaj, koji rekonstrukciju hrvatskoga panteona ostvaruju rekonstrukcijom praslavenskoga vjerskog sustava i njegovim uklapanjem u širi indoeuropski okvir (indoeuropska poredbena mitologija), kao i poetika mita Milivoja Solara, koju je počeo predavati prvi put u zimskom i ljetnom semestru 1984/85. studentima/studenticama komparativne književnosti, kako se to prisjeća u svojoj knjizi *Edipova braća i sinovi* (1998).

Razlikovanje mita i mitologije kod Milivoja Solara

Ivan Molek

Druga ekonomska škola, Zagreb

Martijanečka 17, Zagreb

ivan.molek@zg.htnet.hr

Interes Milivoja Solara za mit i mitologiju određen je prije svega potrebom proučavanja romana. Rezultati toga raščlanjenoga i višekratno iskazanoga interesa tvore važan kontrolni mehanizam teorije romana: roman je ono što nije mit. Same razlike pri tome dodatno su diferencirane od djelomičnih („status priče u romanu drukčiji je od statusa priče u mitologiji“) do potpunih („neki su mitovi sveti, dok svetih romana naprosto nema“). Također i jedno od uporišta književne historiografije: dok je mit određen pripadnošću usmenoj književnosti i ranoj epohi u razvoju čovječanstva („pretpovijesnoj“ i „predznanstvenoj“), roman je određen pripadnošću pisanoj književnosti i novijoj epohi; uz to, jedino u mitu može biti prepoznata kakvoća prvotnosti i svjetotvorna sposobnost jednostavnog oblika. No, za razliku od A. Jollesa, koji odbacuje pojam mitologije kao nemoguće „slijevanje oprečnosti“ *mythosa* i *logosa*, Solar drži potrebnim razlikovati mit od mitologije. Time se potvrđuje: a) relacija dijela i cjeline (mit je „dio ili element mitologije“, a mitologija „neka vrsta 'životne filozofije'“); i b) kako autonomija romana od mita, tako i svojevrsan produženi život mita u nemitskim i povijesnim vremenima, ali sada u formi ideologije. Izazovnu i poticajnu Solarovu koncepciju izlaganje će težiti osvijetliti iz dvije perspektive: a) za modernog čovjeka, cjelina mitologije (pre)uspostavlja se tek u nemitskom vremenu povijesti i neusmenoj kulturi pisanja, a moderni naponi na njezinu usustavljanju (G. Schwab, R. Graves, K. Kerényi) pokazuju se nepodudarnima kako na razini priče (sačuvane varijante istog mita), tako i na razini diskurza (njezine „obrade“ i uklapanja u cjelinu); b) budući da „mitska svijest“ računa na konceptualizaciju temporalnosti drukčiju od one u povijesnoj svijesti, njezini će prežici biti praćeni u obliku analize dvaju modernih romana: *Majstora* i *Margarite M. Bulgakova* i *Čarobne gore T. Manna*.

Filozofija mitskog poimanja svijeta – od staroegipatskog tumačenja života i smrti do mitologije digitalnog doba

Doc. dr. sc. Nenad Vertovšek
Stomorica 7, Zadar
nenad.vertovsek@gmail.com

Rijetko koja promišljanja o mitskoj svijesti te jeziku i snazi mitova kroz razne epohe imaju toliku širinu i dubinu kao ona Milivoja Solarara. Upravo takvo i jest nužno ozračje svake ozbiljnije i poetičn(ij)e filozofije mitologije koja bi nastojala govoriti o moći i nemoći mitskog poimanja svijeta. Mit i jest umni poticaj promišljanju što je doista (moguća) stvarnost i što je praizvor postojećeg svijeta izvan i unutar Čovjeka. Prema Solaru, ali i istraživačima poput Josepha Campbella, mit je Put iz Kaosa prema Skladu. Iz *mythosa* je nastao *logos*, ne kao puki povijesni nastavak, prije i kao suprotnost mitskom poimanju, ali tek u zajedničkom promišljanju obje strane iste medalje mitske svijesti krije se stvarni smisao, jer iako u mitu često nema logike, ništa nije bez smisla. Mitsko postojanje, umiranje i smrt nisu prekidanje odnosa čovjeka i svijeta, već simbolička pobjeda životnog načela nad smrtnosti. Mitovi progovaraju o smrti, zlu, nesreći i gubitku, ali, prema Solaru, nema negativnih mitova, smisleno i strukturno negativnih, mit (se) ne dokazuje jer on je izričaj drevnog uma i iskustva. Mitski jezik valja sagledati kao dio arhaičnog, ali mitsku svijest i kao dio suvremenog i budućeg. Stoga je posebno zanimljivo kako možemo, primjerice, dublje razumjeti staroegipatska tumačenja o smislu života i smrti i povezati ih s budućom mitologijom digitalnog doba. Zadatak je to čudan i naizgled *heraklovski*, ali ne i nemoguć. U svakom slučaju smatramo ga neophodnim zato što će budućnost mitske svijesti nametnuti nove i neslućene fenomene i usputna pitanja na koja još uvijek možda i ne znamo da ćemo ih morati postavljati. Svježina i afirmacija Solarovih pitanja, odgovora i rješenja oružje su i oruđe koje će nam izuzetno trebati na tom Putu.

Mitsko, religijsko i filozofijsko u Cassirerovoj *Filozofiji simboličkih oblika*

Izv. prof. dr. sc. Sead Alić
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
salic@unin.hr

Središnji cilj teksta je analiza Cassirerova doprinosa razumijevanju medijskih oblika posredovanja (simbola) kroz njegovu misaonu usporedbu mita, religije umjetnosti i filozofije. Simbol predstavlja zajednički nazivnik riječi, slike, glasa, tona, linije, boje, odnosno svih tehničkih umjetničkih, religijskih ili misaonih ekstenzija pomoću kojih se svijet otvara prema čovjeku. Ispravnost pristupa koji naglašava simbol (kao oblik kroz koji nam se svijet jedino može predstaviti) moguće je provjeriti tek temeljitom analizom neokantovskog pristupa koji je od Kanta i Schellinga pa do interesantnih antropoloških istraživanja – pokušao presjeći gordijski čvor spoznaje – pitanje stvari po sebi, odnosno mogućnosti spoznaje kao takve. Rad ulazi u područja teorija umjetnosti, teologije, filozofije, starih i novih medija, antropologije i srodnih znanosti, jer je samo interdisciplinarnim pristupom moguće razumjeti i propitati Cassirerov doprinos. Ukoliko se pokaže da je simbol uistinu središte svih oblika posredovanja koja čovjeku omogućuju vlastiti svijet, odnosno da su ta posredovanja jedino što je uopće i moguće spoznati i doživjeti, onda su otvoreni prostori za razumijevanje simboličke istine kao onog elementa filozofijske istine koji nam jedini preostaje. Prostor je to također za propitivanje religija i religijskih objava, umjetničkim manifesta, kao i novih masmitologija koje se pozivaju na ljudski razum a koriste se stereotipima mita.

Poetika mita i hrvatske reinterpretacije Antigone

Jurica Vuco
Savska 81, Osijek
jurica.vuco@gmail.com

Studija *Edipova braća i sinovi* Milivoja Solara važan je doprinos usustavljanju znanja o poetici mita. Na temelju određenih teorijskih okvira i zaključaka spomenute studije, rad će prikazati ključne pojmove mitske strukture antičke tragedije, poput mitske svijesti, mitskog vremena i prostora, tragičke sudbine i krivnje, odlika mitskog i tragičkog junaka i slično. Na primjeru četiriju hrvatskih tekstova u kojima se reinterpretira tragedija i mit o Antigoni objasnit će se varijacije, adaptacije i intertekstualne poveznice na planu izraza i na planu sadržaja hrvatskih reinterpetacija u odnosu na Sofoklov izvornik. Rad će prikazati transformacije karakterizacija glavnih likova suvremenih inačica i njihov odmak od izvornih protolikova. U opisu poetičkih načela resemantizacije i revalorizacije izvornog tragičkog predloška i njegove mitske strukture prikazat će se i društveno-povijesni kontekst važan za shvaćanje suvremenih inačica.

Znanost o književnosti između filozofije i neuroznanosti

Dr. sc. Matija Jelača

Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

I. Matetića Ronjgova 1, Pula

mjelaca@unipu.hr

Jedan od značajnijih aspekata bogatog opusa prof. Milivoja Solara zasigurno čine njegove rasprave o odnosu znanosti o književnosti prema filozofiji (književnosti) s jedne strane te ostalim znanostima s druge. Namjera je ovog izlaganja pozabaviti se tim problemskim sklopom u svjetlu recentnih razvoja u filozofiji i neuroznanostima. Polazište izlaganja čini poimanje filozofije Wilfrida Sellarsa prema kojem cilj filozofije nije otkrivanje novih istina o svijetu već refleksivno „snalaženje” u predmetnim područjima pojedinih znanosti i uspostavljanje veza među njima, odnosno ujedinjavanje raznorodnih spoznaja do kojih različite znanosti dolaze. Pritom najveći izazov za suvremenu filozofiju, smatra Sellars, predstavlja raskol između prirodnih i društveno-humanističkih znanosti te je stoga upravo spajanje tih dviju suprotstavljenih perspektiva u jednu jedinstvenu sinoptičku sliku svijeta glavni zadatak filozofije danas. Na tragu takvog poimanja filozofije uopće, ovo će izlaganje ponuditi mogući model filozofije književnosti prema kojemu bi zadaća takve discipline bila uspostavljanje odnosa između spoznajno bogate i raznovrsne tradicije znanosti o književnosti s jedne strane te suvremene neuroznanosti, kao svakako najrelevantnije prirodoznanstvene discipline za proučavanje književnosti, s druge strane. Izlaganje će se ograničiti na recentna zbivanja u kontekstu komputacijskih (teorijskih) neuroznanosti, točnije na teoriju „prediktivnog kodiranja” ili „prediktivnog uma”, čiji je rodonačelnik Karl Friston, a koju su nedavno u kontekst filozofije uveli najprije Jakob Hohwy, a potom i Andy Clark. Nakon što prvi dio izlaganja razloži osnovne pojmove i postulate ove teorije, drugi će pokazati na koji se način neuro-komputacijski mehanizmi koje teorija prediktivnog uma postulira mogu dovesti u plodonosan odnos s nekima od klasičnih mjesta dvadesetostoljetne tradicije znanosti o književnosti, odnosno teorije književnosti. Naglasak će biti na temeljnim pojmovima teorije recepcije, no pokušat će se u osnovnim crtama sugerirati i moguće veze s postulatima ruskog formalizma i naratologije.

Evaluacijski jezik tekstova Milivoja Solara

Doc. dr. sc. Svjetlana Janković-Paus
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
sjankovicpaus@unin.hr

Akadske tekstove, iako karakterizirane odsutnošću eksplicitne evaluacije (Hyland i Diani) karakteriziraju autorovi visoko promišljeni vrijednosni sudovi. Akadski tekstovi strukturirani su tako da evociraju afinitete čitatelja i njihovo uključivanje u diskurs. Upravo evaluacijska svojstva tekstova imaju važnu funkciju u dijalogu između autora i čitatelja te u pozicioniranju autora. U radu se analizira evaluacijski jezik tekstova Milivoja Solara koji se svojom metodologijom istraživanja, integrirajući dvije znanstvene discipline, pozicionirao kao jedan od najutjecajnijih znanstvenika u čitavoj hrvatskoj, i ne samo hrvatskoj, akademskoj i diskursnoj zajednici.

Fenomen sveznajuće površnosti – što Google zna o Milivoju Solaru?

Doc. dr. sc. Gordana Tkalec
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
gordana.tkalec@unin.hr

Doc. dr. sc. Iva Rosanda Žigo
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
iva.rosanda.zigo@unin.hr

Ne zadirući previše u Husserlovo poimanje fenomenologije kao svojevrsnog opoziva znanosti, ali ipak povlačeći paralelu s ustrojem suvremenih medija, rad donosi prikaz imaginarne slike koja se stvara korištenjem samo jednoga izvora, a to je internet, na primjeru analize medijskih *online* napisa o akademiku Milivoju Solaru. Autorice pokušavaju ostaviti po strani sve što znaju o istraživanoj temi, konstruirajući pritom spoznaju do koje će doći suvremeni neupućeni korisnik. Ovakvom (de)konstrukcijom dolaze do zabrinjavajuće slike svijeta koja izjednačuje bitno i nebitno, a sustav vrijednosti formira mehanizmima optimizacije za tražilice i interesom ostalih korisnika. Osnovu istraživanja čini analiza forme i sadržaja *online* napisa rangiranih prema zatečenim rezultatima pretrage Googleove tražilice u trenutku pristupa podacima. Vrednovanju dobivenih rezultata pristupa se tek u završnom dijelu rada. Ovakvim prikazom dobivamo uvid u novovjeko poimanje stvarnosti koje mora proći kroz zrcalo remedijacije kako bi došlo do usvajanja značenja pojedinoga pojma zapostavljajući pritom vlastiti doživljajno-iskustveni kontekst.

Ideologija i jezik znanosti: komunistička frazeologija u historiografiji nakon 1945

Doc. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
mnajbar@unin.hr

Dr. sc. Željko Krušelj
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
zkruselj@unin.hr

Uspostava komunističke vladavine u Hrvatskoj i Jugoslaviji nakon završetka Drugoga svjetskog rata stvorila je potpuno nove uvjete za funkcioniranje znanstvenih institucija i znanstvenika koji su se suočili s pritiscima različitih vrsta. Pojavili su se pritisci koji su zadirali u njihov znanstveni rad na različitim razinama, uključujući i jezik znanosti. Nastojeći se prilagoditi novim uvjetima povjesničari su prihvaćali komunističku frazeologiju, iako suština nacionalnog povijesnog narativa nije pritom bitno promijenjena. U izlaganju analizirat će se primjer historijske znanosti na temelju projekta *Historije naroda Jugoslavije*, nove interpretacije prošlosti naroda koji su zajedno živjeli u granicama jugoslavenske države, a koji je pokrenut krajem 1949. godine, s posebnim naglaskom na dio koji se odnosi na hrvatsku povijest.

Neslužbeno doznajemo iz pouzdanih izvora: konverzacijske implikature u analizi medijskih tekstova

Saša Kresojević
Gimnazija „Fran Galović“ Koprivnica
Ul. Željka Selinger 3A, Koprivnica
sasa.kresojevic@skole.hr

Izlaganje se bavi primjenom teorije komunikacijskih implikatura na analizu medijskih tekstova iz hrvatskog jezičnog područja. Komunikacijske implikature, kao i pripadajuće konverzacijske maksime (maksima kvalitete, kvantitete, relevantnosti i načina), dio su teorije govornih činova, koja proizlazi iz radova Johna Searlea, Paula Gricea i drugih autora iz područja filozofije jezika, sociolingvistike i posebno pragmatolingvistike. Teorija se bavi idejom da ljudska komunikacija slijedi određena pravila i principe te da je po svojoj naravi kooperativna. Spomenuta se pravila u funkcionalnoj komunikaciji podrazumijevaju, ali se isto tako učestalo nesvjesno ili (polu)svjesno krše, što neizbježno ima posljedice za kvalitetu komunikacije. Budući da su medijski tekstovi specifičan oblik komunikacije, pretpostavlja se da se i na njih može primijeniti navedena teorija. Na primjerima iz hrvatskih medija zorno se prikazuje kako se implikature mogu iščitavati iz medijskih tekstova, kako se maksime kooperacije u njima ostvaruju (nekad i naglašavaju), ali nerijetko i krše, te što to znači za kvalitetu komunikacije, odnosno vjerodostojnost informacija. Izlaganje povlači tentativni zaključak o povezanosti vrste medija, namjene, ciljne skupine, ideološke pozadine i profesionalne etike s načinom na koji se konverzacijske maksime poštuju odnosno krše prilikom prezentiranja informacija kroz medije. Poziva se na prepoznavanje opisanih procesa i daljnju primjenu ovakve analize u praksi.

Izbjegavanje odgovora u političkom intervjuu

Doc. dr. sc. Boris Beck
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
boris.beck@unin.hr

U recentnim intervjuima hrvatskih političara uočeni su brojni primjeri izbjegavanja odgovora čime su intervjuirani iznevjerili moduse poštene i primjerene medijske komunikacije. Jedna je mogućnost da se odgovor jednostavno uskrati tako da se odgovornost prebacuje na novinara ili je pak intervjuirani preuzme na sebe. No, uočen je i niz strategija kada se daje prividan odgovor a da se zapravo tražena informacija uskrati. Neke su od tih retoričkih strategija iskazivanje nesporne tvrdnje, argument kauzalnosti, pozivanje na autoritete i slučajeve itd. Navedene su strategije istovjetne ili bliske logičkoj pogrešci *post hoc ergo propter hoc*, a načelo kojim se ti problemi mogu riješiti zove se Ochamova britva. Iako su navedeni retorički postupci i logičke pogreške djelo ispitivanih političara, ni ispitivači nisu lišeni odgovornosti jer je intervju zajedničko djelo novinara i intervjuiranog. Nažalost, pokazuje se da novinari često ne reagiraju na izbjegavanje odgovora, a kada i reagiraju, ne uspijevaju dobiti traženu informaciju.

Govor mržnje u hrvatskim medijima: samoregulacija i praksa

Mirela Polić

Lavoslava Ružičke 3a, Zagreb

mirela.polic@hotmail.com

Govor mržnje predstavlja svojevrsnu *jabuku razdora* na području slobode izražavanja. Sloboda izražavanja podrazumijeva i slobodu medija, no koliko god mediji mogu biti od neprocjenjive važnosti za slobodu izražavanja, transparentnost ustroja i funkcioniranja države te razotkrivanje govora mržnje, kao i njegovo uvođenje u javnu raspravu, s druge strane mogu biti i sredstvo njegova širenja. U radu će se prikazati geneza govora mržnje u hrvatskim medijima od ratnog (1990-te) do postkonfliktnog razdoblja (danas). Poseban je naglasak stavljen na pitanje je li unapređenje zakonodavnog okvira u području elektroničkih medija, temeljem zahtjeva Europske unije, te uspostava institucionalnog okvira, Vijeća za elektroničke medije, doprinijela smanjenju slučajeva vrijeđanja i govora mržnje.

Obrazovanje u funkciji medijske pismenosti

Petra Bagarić

Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo

Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica

petra.bagaric@unin.hr

Medijska pismenost se u posljednjih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj sve intenzivnije istražuje i analizira te pokušava uvrstiti u formalno obrazovanje. Kao takva potrebna je za razvijanje komunikacijski kompetentnih zajednica i razvijanje okruženja koje podržava vjerodostojnost medija. Koncept medijske pismenosti u Republici Hrvatskoj još uvijek nije inkorporiran u službenu politiku obrazovanja za medije. Najveću prepreku medijskom obrazovanju u Hrvatskoj predstavljaju nepostojanju adekvatne udžbeničke literature o medijima i medijskoj pismenosti, kao i nedovoljno znanje o medijima nastavnika hrvatskog jezika. Ovaj rad donosi kako nastavni programi medijskog obrazovanja, pa i sama medijska pismenost, izgledaju u praksi. Metodom anketnog upitnika provedeno je istraživanje među nastavnicima hrvatskog jezika u trima osnovnim školama na području grada Koprivnice. Cilj rada je ukazati na reformu i promjenu u načinu izučavanja medija, medijske kulture i samog medijskog odgoja djece u Republici Hrvatskoj.

Utjecaj novih medija na pisanje učenika u osnovnoj školi

Izv. prof. dr. sc. Blaženka Filipan-Žignić
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu
A. Starčevića 55, 10000 Čakovec
blazenka.filipan-zignic@ufzg.hr

Marija Turk Sakač
Osnovna škola „Ivan Benković“ Dugo Selo
A. T. Mimare 5, Dugo Selo
marija.sakac@skole.hr

Pojava novih medija, posebice interneta i mobilnoga telefona, dovela je do promjena u cjelokupnom društvu, pa tako i u jeziku. Jezik koji je karakterističan za različite internetske usluge Crystal naziva *Netspeakom*. Neka od glavnih obilježja jezika novih medija, poglavito onoga iz usluga poput Facebooka ili Twittera, kao i jezika SMS-a, jesu hibridizacija pisanih i usmenih oblika, nepoštivanje norme, uporaba emotikona, skraćunica, grafičko-stilistička sredstva, anglizama, neologizama te različitih varijeteta. Prodiranje mnogih anglizama i utjecaj engleskoga jezika na hrvatski jezik nezaustavljivo raste, posebice u jeziku novih medija i to ponajviše zbog položaja engleskoga kao globalnoga jezika. Danas je komunikacija internetom i mobilnim telefonom postala nezaobilazan dio suvremenoga života, posebice mladih, pa su česte kritike na pismenost mladih i poznavanje pravila standardnoga jezika. Potaknuti time proveli smo istraživanje u kojem se željelo istražiti koriste li učenici 8. razreda u svojim pisanim radovima u školi i za školu te u tekstovima pisanim u slobodno vrijeme sljedeće elemente jezika novih medija: anglizme, skraćunice, emotikone, višestruke interpunkcijske znakove i druga grafičko-stilistička sredstva. Na temelju rezultata istraživanja razvidno je da učenici 8. razreda u svojim tekstovima pisanim u slobodno vrijeme vrlo često koriste sve navedene elemente specifične za jezik novih medija, no u pisanim radovima za školu i u školi gotovo ih nikada ne koriste.

Najčešća jezična odstupanja od standardnog hrvatskog jezika pri oblikovanju naslovnica opće-informativnih hrvatskih portala

Dr. sc. Branka Barić
Srednja škola Jelkovec
Medulinska 24, 10 000 Zagreb
brankabarić@hotmail.com

Antonija Jurčić
Gimnazija Sesvete
Horvaćanska 75, 10 000 Zagreb
antonijus0707@gmail.com

Internetski portali svakodnevno su, sve više, prisutni u našem životu. Čitajući ih, u prosjeku oko 6,89 sati dnevno, nesvjesno poprimamo njihov način komunikacije, a internetski leksemi postaju dio našeg rječnika. Školska i akademska godina 2015./2016., kao i cjelokupna hrvatska javnost, poseban je naglasak stavljala na kurikularne promjene, informatičku i medijsku pismenost kako učenika, tako i svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, ali je zanemarila važnost jezične pismenosti koja upravo kroz komunikaciju na opće-informativnim hrvatskim portalima upućuje na alarmantno stanje u hrvatskom jeziku. Cilj je istražiti jezičnu pismenost opće-informativnih hrvatskih portala (20 minuta, 24 sata, Jutarnji, Večernji list, Slobodna Dalmacija, Index, Internet Monitor, Dnevno) te pokušati uočiti sličnosti u upotrebi jezika u razdoblju od mjesec dana, kao i najčešće jezične pogreške pri oblikovanju naslova i upotrebi leksika. Istraživanje je sastavljeno od dva dijela. U prvome prate se naslovnice deset najposjećenijih hrvatskih portala i njihovo odstupanje od hrvatskog standardnog jezika. Jezično istraživanje podijeljeno je na 3 dijela u kojima se bilježi odstupanje od pravopisa, sintakse i leksikologije hrvatskog standardnog jezika. Drugi dio istraživanja proveden je na ispitanicima – korisnicima internetskih portala kako bi se procijenila njihova svijest o važnosti upotrebe hrvatskog standardnog jezika i „njegovanja“ jezične pismenosti pri internetskoj komunikaciji. Uvjerenja smo kako će ovo istraživanje potvrditi porazno stanje pismenosti na hrvatskim portalima, snažan utjecaj anglicizama na hrvatsku leksikologiju i sintaksu, kao i manjak svijesti internetskih korisnika o potrebi pridržavanja normi hrvatskog standardnog jezika. Osim naznaka novih trendova u novinarsko-informativnoj komunikaciji, namjera ovog istraživanja je upozoriti na važnost očuvanja jezične internetske pismenosti, posebno u javnoj komunikaciji.

Naratologija posle pola veka – od klasične do postklasične faze

Doc. dr. sc. Jelena V. Jovanović
Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu
Ćirila i Metodija 2, Niš, Srbija
jelena.v.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

Ove godine obeležava se tačno pola veka od objavljivanja članka Rolana Barta *Uvod u strukturalnu analizu priče* koji se smatra manifestom naratoloških proučavanja. To nam je poslužilo kao povod da se okrenemo unazad i u radu povučemo liniju razvoja naratologije. Cilj nam je da se kritički osvrnemo na različite faze naratološkog pristupa i pokažemo na koji način je postklasična, pre svega kognitivna faza, preoblikovala i dopunila strukturalistički pristup tekstu. Do te smene došlo je u trenutku kada je izgledalo da je klasičan naratološki pristup izgubio uticaj u naučnim krugovima zbog svoje tendencije da izoluje tekst. Nadolazeće studije iz postklasične, posebno kognitivne faze, uz snažnu oslonjenost na fenomenološka istraživanja, prilično su poljuljale tlo tekstocentrično postavljene teorije. S obzirom na širinu problema osvrnućemo se na pojedina pitanja. Bavićemo se preokretom u shvatanju okvira (od morfoloških ka kognitivnim), narativa (zamenjenog pojmom narativnosti) i fokalizacije (osporavane, ali i dopunjene pojmovima hipotetičke, pluralne, intermentalne). Posebnu pažnju posvetićemo problematizaciji prilično postojane opozicije priča/diskurs uvođenjem pojma *story world*. Zanimljivo je uočiti princip skalarnosti nasuprot binarnim opozicijama klasične faze do čega je dovelo uvođenje čitaoca u stvaranje narativa posredstvom aktiviranja kognitivnih okvira. Ukratko ćemo se osvrnuti i na pokušaje savremenih naratologa da načine prodor u proučavanje poezije. Ovde se postavlja uvek provokativno pitanje šta sa nenarativnim „viškom“ koji u poeziji postoji. Deo rada posvetićemo prisutnosti naratoloških istraživanja na južnoslovenskim prostorima.

O književnom liku

Dr. sc. Mirela Šušić

Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku

Obala kralja Petra Krešimir IV., br. 2, Zadar

msusic@unizd.hr

Književni je lik strukturni i značenjski element cjeline književnog djela. Ovisno o motrištu s kojeg se promatra, dominantnoj duhovnoznanstvenoj podlozi te žanru u kojem se pojavljuje, književni lik dobiva i naziv junak, karakter, figura, agens ili akter. Riječ je o instanciji književnog teksta koja je jedan od strukturnih elementa književnoga djela, ali je istodobno i samostalan sustav. Neki će teoretičari književnosti, poput Milivoja Solara, naglasiti kako se naziv „karakter“ i „lik“ često poistovjećuju, ali se istodobno u kontekstu uporabe ovih termina razabiru i neke razlike pa će u tom smislu istaknuti kako se lik uglavnom shvaća kao „širi pojam“, dok se karakter pripisuje samo ljudima gdje se pretpostavlja određena individualnost i relativna stabilnost u promjenama. Neodređenost pojma karakter uvjetovana je i njegovom općom uporabom u svakidašnjem govoru u etičkom i psihološkom smislu kao pozitivno, odnosno negativno određenje pojedinca i opis njegovih određenih psihičkih osobina, primarno onih koje se odnose na „emocionalne odnose, stavove i motivacije“. Prema Solaru ova se neodređenost pojma karaktera ponajviše odrazila u tradicionalnoj analizi karaktera u književnim djelima svodeći se često na ocjenu njihova etičkog stava, odnosno usmjeravajući pažnju na to je li riječ o pozitivnom ili negativnom karakteru, a pri tome gubeći iz vida fikcionalnost književnog karaktera kao pojave koja egzistira isključivo u književnom djelu koje mu jedino i „daje“ etička svojstva i psihičke značajke. Za razliku od tradicionalne književno-znanstvene analize, novija znanost o književnosti pri analizi karaktera redovito pažnju usmjerava na postupak karakterizacije.

Prijedlog stilističkog modela lirskog metadiskurza

Dr. sc. Tin Lemac
Hvarska ulica 11, Zagreb
tinlemac01@gmail.com

Pitanje lirskog metadiskurza predstavlja jedno od temeljnih pitanja diskurzivnosti u lirici. Teza polazi od strukturnog diferenciranja rodovsko-žanrovskih određenja lirike i lirske pjesme te konceptata lirike kao teksta i kao diskurza. Na tim razlikama sazdan je pojam lirskog metadiskurza koji se određuje teorijsko-metodološkim aparatom funkcionalne stilistike (problem jezika književnosti kao jezika *sui generis*), metatekstualnosti i intertekstualnosti (pitanje lirskog prototeksta u korelaciji s predmetno-tematskim određenjem), interdiskurzivnosti (otvorenost lirskog prototeksta prema slojevima kulture kao diskurza) i Kristevine kritičke semiotike (genotekstno-fenotekstni prijelaz u analitičkoj perspektivi). Definira se kao „skup nepromjenjivih konstitutivnih faktora lirske pjesme (autor/subjekt, tekst/svijet, metafora)“. Razmatra se njegova interpretativna i recepcijska moć, kao i njegove strukturne invarijante koje se pojavljuju kao modeli stilističkog prototeksta lirske pjesme.

Benjamin, moderna i tendencije avangarde

Ivan Jarnjak
Okrugljačka 21, Zagreb
jarolinus@gmail.com

U ovom radu namjeravam se baviti odnosom Waltera Benjamina, avangarde i moderne umjetnosti. Benjamin, njemački filozof, pisac, materijalistički arheolog moderniteta, na sveobuhvatan način predstavio je novi univerzum modernog čovjeka. Njegovi uvidi o mjestu umjetnosti danas, njenoj promijenjenoj funkciji, zatim teze o politizaciji umjetnosti te estetizaciji politike ostaju nam kao temeljno nasljeđe kritičke teorije. U pokretima historijskih avangardi Benjamin je uvidio tendencije za prevladavanje jaza između društva i kulture, umjetnosti i života. Njegov i danas najpoznatiji esej *Umjetničko djelo u razdoblju tehničke reprodukcije* upravo je paradigmatički za razumijevanje avangardne umjetnosti i suvremene kulture u cjelini. Esej je, riječima Bernda Kiefera, zamišljen kao okvir za teoriju moderne u svjetlu avangarde te predstavlja svojevrsnu intervenciju, benjaminovsku politiku moderniteta. Benjaminova analiza Baudelairea, kao autora koji utjelovljuje najvažnije aspekte moderne, gdje se ističe koncept šoka između ostalih, poslužiti će kao uvod u sljedeći dio izlaganja. Sveobuhvatna teorija avangarde, u smislu zahvaćanja cjeline tog nevjerovatno kompleksnog fenomena i razdoblja, ne postoji. Dat će se kratak osvrt na poznatije radove Petera Bürgera te Aleksandra Flakera, dok su nam ovdje važnija nova istraživanja avangarde, prvenstveno ona Dietricha Scheunemanna, glavnog urednika niza izdanja nazvanih *Avantgarde Critical Studies*. On u svome seminalnom članku *Prolegomena novoj teoriji avangarde* Waltera Benjamina postavlja kao ključnog autora. Polazište novoj teoriji avangarde kritika je Bürgerova stajališta, njegovog zaziranja od susreta umjetnosti i tehnologije. U centralnom dijelu izlaganja prikazat će se odnos Benjamina i avangardnih umjetničkih pokreta, prije svega nadrealizma i dada, te naznačiti teoretske i filozofijske implikacije pojave filma i fotografije, onih medija tehničke reproducibilnosti, koji su prvenstveno montažom, kolažom, fotomontažom, presudno utjecali na daljnji razvoj moderne umjetnosti.

Književnost kao filozofija i znanost ili/i kultura kod akademika Milivoja Solarara

Mark Gjokaj
Milješ-Podgorica, Crna Gora
markko54@gmail.com

Na osnovi literature i dostupnih izvora rad analizira (neke) filozofske interpretacije o književnosti kao znanosti te vrijednost i/ili odnos hrvatske i suvremene kulture u djelima i obrazovnom doprinosu suvremenog hrvatskog književnog filozofa, povjesničara, metodičara, esejista, sveučilišnog profesora, mentora i akademika Milivoj Solarara. Autor nastoji prikazati i propitati sadržaje i ideje, interpretacije i filozofiranja, kreacije i pitanja o prirodi književnosti, koje čine temeljne znanstvene i strukturne književne vrijednosti njegova doprinosa teoriji, metodologiji književnosti, suvremenoj znanosti i općoj kulturi. Kako su Solarovi radovi prevedeni na više jezika, sastavni su dio njegova doprinosa komparativnoj književnosti kao komponenti kulture, ali koja sadrži ili istražuje različite odnose kulture/hrvatske kulture i suvremene kulture. Filozofija književnosti akademika Solarara utemeljena je u kontekstu političkih, društvenih, znanstvenih, obrazovnih, književnih i kulturnih prilika u drugoj polovici 20 st. te se ne može shvatiti niti kao oblik „dogme“ niti kao „ideologija“. Naprotiv, Solarova filozofija književnosti nastoji se sagledati u cjelini njegove tadašnje i današnje filozofije, s naglaskom na pitanja o temeljima znanosti o književnosti, ideji ili svrsi filozofije književnosti te inkompatibilnosti između filozofske i znanstvene interpretacije književnog djela.

Razmatranja profesora Milivoja Solara o vrijednostima književne komunikacije i energijsko čitanje

Dr. sc. Sanja Veršić
Grada Chicaga 2, Zagreb
sanja_ver@yahoo.com

Razmatranja profesora Milivoja Solara o vrijednostima književne komunikacije obuhvaćaju širok spektar tema, kao što su razumijevanje književnih djela, književnost kao komunikacija, sredstva književne komunikacije, poetika mita i mitska svijest, postmoderna kao književna komunikacija, etičko i estetičko ili moral i ukus, laka i teška književnost, da navedemo tek dio tema. Ustvari, bilo bi preciznije reći rasprava, zato što profesor Solar otvara mnoga pitanja potičući slušatelja/čitatelja da i sam promišlja – tim više ako studira književnost ili se na bilo koji način njome bavi – ne dajući gotove ili konačne odgovore, već pozivajući na razgovor, postavljanje novih pitanja i predlaganje konstruktivnih interpretacija i zaključaka. Shvaćanje književnosti kao osobitoga tipa jezične komunikacije pretpostavlja postojanje osnovnoga vrijednosnog kanona, odnosa koji je prije svega specifično umjetnički: riječ je o „intuiciji, doživljaju, posebnom umjetničkom osjećaju“ (Solar, *Eseji o velikim i malim pričama*). Možemo li, kad govorimo o komunikaciji – kao temeljnoj ljudskoj djelatnosti na kojoj počiva kultura – govoriti o energijskoj komunikaciji i percepciji, kako u svakodnevnoj, neumjetničkoj, tako i u književnoj, umjetničkoj, humanističkoj sferi? Složimo li se s time da, prema danas sve učestalijim istraživanjima, *misao jest energija*, prihvatimo li da živimo i djelujemo u polju energije – ne samo u prirodoznanstvenim teorijama, već da jesmo (i) energijska bića – u svakodnevnome životu, tada svu problematiku koju izlaže profesor Solar možemo razumijevati iz različitih energijskih dimenzija svijesti, a u tome smislu i riječi samoga našeg autora čitati kvantno.

Svijet novele i svijet bajke

Dr. sc. Branka Brlenić Vujić, red. prof. u miru
Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
Lorenza Jägera 9, Osijek
bbrlenic@ffos.hr

U instruktivnoj knjizi *Ideja i priča: aspekti teorije proze* Milivoj je Solar naslovio jedno poglavlje *Novela i bajka*. Autor će pri tome poticajno upozoriti: „Povijesni kontekst novele i bajke ne pripada samo dijakronijskom načinu razmatranja: mythos i logos i danas ravnopravno stoje u pozadini književna stvaralaštva, izmjenjujući se u dominaciji (...) Oblikovanje umjetničke proze koje reprezentiraju novela i roman danas više ne vrijedi bezuvjetno...” Moderna novela napušta temeljni uzorak novele iz *Dekameron*a. Iako svoj izbor motiva gradi na izboru originalnosti, slijedeći povijesno određenje, s druge se strane ne može izdvojiti iz svoje suvremenosti koja prihvaća novinu kao originalnost u vrijednosti umijeća pripovijedanja, naglašavajući svoju posebnost u diferencijaciji unutar okvira zadane strukture. Iskorištenost određenih oblikotvornih mogućnosti novele upućuje na promjenu paradigme, a to je približavanje novele bajci, prinoseći njihovu relaciju i prema kratkoj priči. U navedenim razmatranjima bit će prezentirani tekstovi primjereni za interpretaciju i tumačenje Solarovih teorijskih odnosa.

Etnografska fikcija i fikcija s etnografskim elementima – problematika žanra

Doc. dr. sc. Kornelija Kuvač-Levačić
Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku
Obala kralja Petra Krešimir IV, br. 2, Zadar
klevac@unizd.hr

Iako u korpusu hrvatske književnosti poznajemo velik broj tekstova koje bismo zbog opsežnosti etnografskog materijala uključena u njih mogli uvjetno (no krajnje neprecizno) klasificirati tom dominantnom odrednicom, teško je pronaći sustavna teoretska ili književnopovijesna istraživanja koja bi se bavila problemima odnosa između literarnosti i etnografije, što bi omogućilo preciznije definiranje takvih žanrovskih oblika i vrjednovanje pojedinačnih primjera. Često se dominacija etnografskog u tekstovima hrvatske književnosti shvaćala kao nedostatak literarne vrijednosti ili oblik pragmatizma u sklopu ideološke matrice pojedinih književnopovijesnih razdoblja. Međutim, u stranim književnostima već se neko vrijeme teoretizira o posebnom obliku književnog teksta koji spaja etnografiju i literarnost, a naziva se etnografskom fikcijom. U uvodnom dijelu rada polazi se od definicija žanra za koji je karakteristično uključivanje etnografske prakse u tkivo proznog fikcionalnog teksta, o čemu u stranim književnostima pišu autori poput Matta Jacobsona, Sorena C. Larsena, Billa Tierneya i drugih. Prema ovim autorima etnografska fikcija ima cilj evocirati kulturalno iskustvo i doživljaj prostora koristeći književne tehnike (literarnost) za oblikovanje konvencionalnog etnografskog materijala – intervjua, opservacija sudionika, bilježaka s terena, fotografija i sl. u zanimljivu priču. Etnografska fikcija u tom je smislu oblik etnografskog istraživanja, oblik etnografije. S obzirom na spomenutu činjenicu da se u korpusu novije hrvatske književnosti mogu pronaći tekstovi koji u značajnom opsegu uključuju etnografsku građu, postavlja se pitanje možemo li i njih klasificirati kao etnografsku fikciju? Cilj je ovoga rada, stoga, na nekoliko primjera iz novije hrvatske književnosti istražiti osobitosti toga žanra i definirati njegove različite oblike. Pokušat ćemo ustvrditi načela na temelju kojih neki tekst hrvatske književnosti možemo klasificirati kao etnografsku fikciju ili fikciju s etnografskim elementima.

Grafiti: minimalistički žanr između vandalizma i umjetnosti

Adela Zember

Ulica Tome Čikovića 19, Koprivnica

adzember@gmail.com

Rad polazi od definicije grafita, a bavi se i komunikacijom grafita koja može biti horizontalna i vertikalna s obzirom na odnos dominantne kulture i subkultura, ali i vrstama osnovnih formi grafita (Lalić, Nosić). Imajući na umu da su vrste osnovnih formi prezentiranja grafita simbolička, slikovna i tekstualna, za potrebe ovog rada najvažnija je posljednja. Upravo iz tog razloga rad se u kontekstu tekstualnih ili verbalnih grafita usredotočuje na definicije, postupke nastajanja novih značenja grafita, ali i na njihove sadržajne kategorije (Lalić, Užarević, Nosić). Tekstualni grafiti dio su književnih minimalističkih žanrova te se kao takvi odlikuju svojom kratkoćom, dvočlanošću i podlogom koju crpe iz drugih minimalističkih žanrova poput poslovice, izreka, frazema, slogana i najrazličitijih jezičnih klišeja (Užarević). Raznim semantičkim preobrazbama postojećih književnih minimalističkih žanrova grafiti postaju svojevrsni nad-žanr (Užarević). Na taj način poslovice postaju antiposlovice, izreke – antiizreke, frazemi i slogani – antifrazemi i antislogani (Užarević). Osim promatranja grafita s ovoga aspekta, rad tematizira pitanje jesu li grafiti umjetnost ili vandalizam (de Certeau, Hubbard, Mouffe, Miles, McAuliffe, Iveson), polazeći pritom od koncepta strategija i taktika, pojma *media city* te definiranja javne, ulične i *guerilla* umjetnosti.

Urbane legende i suvremenost

Livia Pavletić

Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo

Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica

lpavletic@unin.hr

Nerijetko se u kontekstu razgovora o mitu spominju i urbani mitovi i urbane legende. No malo tko je poduzeo ozbiljnija propitivanja povezanosti urbanog i mitskog, odnosno nastanka legende kao proizvoda urbanog miljea. Jedan od tih autora je Jean Bruno Renard koji je u manje poznatom i još neobjavljenom prijevodu djela *Urbane legende* pokušao objasniti veze, ishodišta, ključne pojmove i sličnosti. Pojavljuju se moderni oblici narodnih priča na sličan način na koji su se pojavljivali različiti oblici mitskih priča koje su se prenosile iz sredine u sredinu, odnosno od jedne do druge nastajuće religije. U tom kontekstu dobro je promisliti koliko je mitska struktura pripovijedanja (upravo zbog postojanja i u obliku urbanih legendi) nešto što je bitno vezano uz strukturu ljudskog govora, pripovijedanja, jezika. Istraživanje urbanih legendi relativno je novo područje interesa u znanosti. Zbog toga je uključivanje ovih razmišljanja u propitivanje načina funkcioniranja suvremenih medija i suvremenosti uopće, važno, pa moglo bi se reći i nerijetko zapostavljeno. Posebno su interesantne legende o velikim umjetnicima, ali i one koje nastaju nakon svakog rata. Potreba uljepšavanja/ideologiziranja stvara legende koje se šire usmeno ali, s dolaskom tiska, i u svom novinskom obliku. Urbane legende ulaze u historijske primjere priča koje su postale legende, sociološki ih razgolićuje i pronalazi u tom procesu zakonitosti koje moramo imati na umu kada želimo razumjeti načela postojanja i rada političkih zajednica, religijskih i drugih hijerarhija. U tom kontekstu važna su istraživanja Fontenella, Voltairea i europskih folklorista 19. stoljeća.

Mogućnosti povijesti na filmu

Hrabren Dobrotić
Dujšinova 1, 10000 Zagreb
dobrotich@gmail.com

Anglo-američki povjesničari i filmolozi, počevši s Robertom A. Rosenstoneom, od sredine su 1990-ih do sredine 2000-ih razvili svoju kritičku poziciju o povijesti na filmu, što podrazumijeva pitanje „reprezentacije povijesti na filmu“, potencijal filma kao medija i kao (umjetničkog) djela da poučava gledatelja povijesti, tumačenje žanra povijesnoga filma i njegova odnosa prema pisanoj povijesti u smislu udžbenika i povijesnih knjiga (iako se manje govori o odnosu s povijesnim romanom i drugim književnim vrstama), mogućnost povijesne autentičnosti u filmu kao formi te filma kao povijesnog dokumenta i svjedoka vremena u kojemu nastaje (uključujući usporedbu sa fotografijom i „neobrađenom“ snimkom/kadrom). Ovaj se tekst postavlja analitički te pomalo i polemički prema navedenoj angloameričkoj literaturi, pokušavajući mehanizme propitivanja filma i povijesti približiti poststrukturalističkoj teoriji, najviše tekstovima Mauricea Blanchota i Jacquesa Derridaa koji se bave pitanjem književnosti/ne-književnosti, fikcije/ne-fikcije, žanra, roda i općenitije taksonomije te svjedočenja i mogućnosti istine u tekstu. Cilj istraživanja je proširiti zaključke o teorijskom, estetskom i didaktičkom vrednovanju postmodernoga povijesnoga filma (prema Rosenstoneu) promatranjem filma prvenstveno kao teksta (nalik čitanju povijesnoga romana, prije nego li udžbenika), a ne samo kao „reprezentacije“ i težnje k istini, pritom propitujući i kako Blanchotova i Derridaova čitanja književnosti funkcioniraju pri čitanju filmskoga teksta.

U Vlajlandu Ameriku gledat. O kodovima popularne kulture i značenjskim praksama romana Čudo u Poskokovoj Dragi Ante Tomića

Dr. sc. Miriam Mary Brgles
Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu
Trg maršala Tita 15, Zagreb
miriam.mary.brgles@gmail.com

Tomićev roman *Čudo u Poskokovoj Dragi* (samo)određuje se kao popularni (trivijalni) roman jer se, uz žanrovske karakteristike, kroz egzaktne podatke o broju prodanih primjeraka romana te podatke o broju izvedbi i gledatelja predstave, njegov tekst, odnosno priča, (re)producira i troši kao roba za masovnu potrošnju. Fiske (1989) tvrdi kako su tekstovi popularne kulture ponajprije roba, dakle nedovršeni i nepotpuni, dok se ne uključe u svakodnevni život. Gomilanjem i pretjerivanjem roman stilski potvrđuje pripisane mu žanrovske karakteristike. Prema Solaru proučavanje trivijalne, „lake“ književnosti zahtijeva drugačije metode i postupke, jer od samog izbora primjera, pa do tumačenja, ne može biti orijentirano onim shvaćanjem vrijednosti, individualnosti i originalnosti, koje bez obzira kako bilo shvaćeno i primjenjivano ipak uvelike određuje svako proučavanje „visoke“ književnosti. Stoga se u radu metodom analize sadržaja (raz)otkriva koje je kodove popularne kulture Tomić upisivao u priču. Kratkim analizom nastoje se objasniti značenja tih kodova u popularnoj kulturi. Italo Calvino, prema vlastitom iskustvu pisca, smatra kako u korijenu svake priče postoji neka vizualna slika, koja je uvijek neka vrsta prvobitne zamisli, na koju se onda nadovezuje priča. Kod Tomića vizualne slike su holivudski filmovi i glumci te biografije i tekstovi pjesama *country* pjevača, odnosno istaknuti fenomeni američke pop kulture. Koristeći redundantnost i repetitivnost, Tomić je kodove popularnog utkao u priču i time postigao humoristični i ironični stil. Također, u radu se nastoji sagledati i makroaspekt, na koji upozoravaju teoretičari kulturalnih studija, odnosno značenjske prakse proizašle iz teksta.

Postmoderna u raljama (post)socijalizma: kontinuitet popularne kulture u opusu Dubravke Ugrešić

Mirela Dakić

Zagreb

mireladakic1@gmail.com

Polazeći od pretpostavki o prijelomu koji je prozu Dubravke Ugrešić obilježio početkom devedesetih, rad rekonstruira aspekte kontinuiteta u autoričinu opusu s obzirom na funkcije dijaloga s popularnom kulturom u njegovim različitim dijelovima - u postmodernističkoj prozi, romanima s temom egzila i esejima koji se bave pitanjima književnosti i kulture u kontekstu postsocijalizma i tranzicije. Dok je u zbirci kratkih priča *Poza za prozu* funkcija toga dijaloga propitivanje granica visoke i popularne književnosti, odnosa fikcije i zbilje te društvenoga statusa književnosti, roman *Štefica Cvek u raljama života* nastavlja istaknute tendencije parodiranjem žanrovskih obrazaca ljubavnoga romana uz artikulaciju specifičnoga otpora društvenoj krizi, koji se očitovao u ritualima potrošnje karakterističnima za žensku popularnu kulturu i svakodnevicu osamdesetih. *Forsiranje romana reke* u postmodernističkome okviru uvodi nove teme, poput odnosa kulture, vlasti i ideologije, te naglašava potencijale otpora popularne kulture, koja postaje temelj izravne kritike konkretnoga društvenog konteksta. Istu će funkciju motivi popularne kulture zadržati u romanima *Muzej bezuvjetne predaje* i *Ministarstvo boli*, kao ključni sadržaj sjećanja subverzivnoga u odnosu na „teror zaboravom“ i „kulturu laži“. Pitanja o (ne)mogućnostima subverzije u tržišno orijentiranoj kulturi Ugrešić će postaviti u esejima u kojima će, iznova promišljajući probleme kojima se bavila u svojoj prozi osamdesetih, zadržati istu poziciju i nastaviti dijalog visoke i popularne kulture u novome društvenom i kulturnom kontekstu.

Autokolonizacija hrvatske epske fantastike

Doc. dr. sc. Krunoslav Mikulan

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu

A. Starčevića 55, Čakovec

krunoslav.mikulan@ck.htnet.hr

Suvremena hrvatska epska ili visoka fantastika nalazi se pod snažnim utjecajem angloameričke fantastične književnosti. Utjecaji su prije svega tematski, zatim u načinu karakterizacije i tvorbi identiteta likova, uporabi imena i naziva „izvan vremena i prostora“, a razvidna je i uporaba engleskih ortografskih pravila koja se često bez ikakve potrebe miješaju s hrvatskima. Ova „autokolonizacija“ nije specifična samo za hrvatsku književnost, kao ni samo za fantastičnu književnost. Pojava je to čudnija uzmemo li u obzir da u okviru hrvatske usmene pučke književnosti postoji velik broj priča u kojima se javljaju natprirodna bića i likovi, no hrvatski autori gotovo uopće ne koriste teme i motive iz pučke predaje i starohrvatske (staroslavenske) mitologije. Tek u hororu nailazimo na neka tradicionalna natprirodna bića, kao što su vukodlaci ili vampiri, no to se događa samo zato što su takvi likovi već odavna uključeni u angloameričku spekulativnu književnost te se oni na neki način „vraćaju“ u hrvatsku (odnosno općenito slavensku) spekulativnu književnost. Neki autori nastoje izbjeći angloameričke žanrovske konvencije tako što koriste izrazito arhaički vokabular ili pak hrvatske dijalekte, no ovi postupci ne čine se dostatnima da bi se stvorila autohtona hrvatska fantastična književnost.

Formatiranje roda medijem

Doc. dr. sc. Lidija Dujić
Sveučilište Sjever, Odjel za novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica
ldujic@unin.hr

Rad istražuje autobiografsku trilogiju Sunčane Škrinjarić – *Ulica predaka* (1980), *Ispit zrelosti* (2002) i *Bijele strijele* (2004.) – odnosno, polazeći od diskontinuiteta ovih tekstova i paratekstualnih elemenata prati formatiranje glavnih ženskih likova (Tajane, majčice i tetice), prelijevanje biografskog materijala u književni te ulogu medija (knjigâ, novinâ i radija). Odrastanje (ne)junakinje Tajane u tri države (s kraljem, poglavnikom i maršalom), osim što konfrontira malu/žensku povijest velikoj/muškoj povijesti, donosi pregled aktualne lektire i tiskovina, kao i njihovih čitatelj(ic)a – od *Jutarnjeg lista*, *Hrvatskog naroda* i *Narodnog lista* do *Glasnika sv. Josipa* ili *Omladinskog borca* – pri čemu se posebno indikativnom pokazuje epizoda u kojoj gradska rubrika prati smrt prve hrvatske profesionalne novinark Marije Jurić Zagorke nakon koje Tajana shvaća da se žena može "odati novinarenju" samo na radiju, mediju koji "pruža mogućnost skrivanja". Zaključno, rad razmatra (izvan)književne posljedice "skrivanja" Sunčane Škrinjarić – kako na radiju, tako i u autobiografskim tekstovima.

„Blagodat cjelovitosti“ – o Solarovim *Sabranim djelima* Frana Galovića

Dražen Ernečić

Muzej grada Koprivnice

Trg dr. Leandera Brozovića 1, Koprivnica

historia@muzej-koprivnica.hr

Prvi dio naslova ovog izlaganja citat je naslova članka akademika Zorana Kravara koji je u povodu izlaska prvih triju knjiga *Sabranih djela Frana Galovića* glavnog urednika Milivoja Solara objavio u *Književnoj republici* (3-4/2007). Nakladnik spomenutih Galovićevih sabranih djela je Ogranak Matice hrvatske u Koprivnici, a ona sadrže cjelokupan Galovićev književni opus koji broji oko 2000 stranica te je u ediciji podijeljen u šest svezaka: 1. *Pjesme*; 2. *Pripovijetke*; 3. *Drame I*; 4. *Drame II*; 5. *Članci, kritike, prijevodi, pisma* i 6. *Prilozi* (Solarova studija o Galovićevu opusu, životopis, bibliografija). Ova iznimno važna edicija za suvremeni identitet Podravine i hrvatsku književnost te „hrvatski rubni sjeverozapadni kajkavski kraj“ (M. Krleža) prema metodološkoj zamisli Milivoja Solara revalorizira književni Galovićev opus sadržan u deset svezaka koji je objavio Julije Benešić za Drugog svjetskog rata (1942-1943).

Poslovice u Vitezovićevu *Odiljenju sigetskom*

Vanja Budišćak
Gajnice 18, 10090 Zagreb
vbudisca@ffzg.hr

Među brojnim književnim žanrovima što ih je Pavao Ritter Vitezović (1652– 1713) uključio u svoj vrstovno hibridan „spjev“ *Odiljenje sigetsko* (Linz, 1684) posebno mjesto pripada poslovicama. Raspršene u sva četiri dijela teksta, poslovice su jedan od najzastupljenijih žanrova u *Odiljenju*, ali i u Vitezovićevu bogatom i raznorodnom stvaralačkom opusu uopće. U izlaganju će stoga biti riječi o značenjskoj (semantičkoj) raznolikosti poslovica u *Odiljenju sigetskom*, njihovu mogućem podrijetlu (usmena / pisana književnost) i funkciji unutar samoga „spjeva“, a usporedit će se one i s poslovicama iz drugih Vitezovićevih književnih djela. Pokazat će se da je sveprisutnost poslovica u *Odiljenju* zapravo odjek izrazite barokne sklonosti (usmenoknjiževnim) poslovicama i paremiologizmima, ali i jasan dokaz Vitezovićeve želje da svoje djelo približi (i) slabije obrazovanim čitateljima.

Svijet kao klepsidra: ontološki status fantastičnog u *Kući za umorne* Dževada Karahasana

Doc. dr. sc. Andrijana Kos-Lajtman
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu
A. Starčevića 55, 10000 Čakovec
andrijana.kos-lajtman@ufzg.hr

Kuća za umorne Dževada Karahasana zbirka je priča do sada objavljena u tri izdanja. Rad se bavi posljednjim izdanjem zbirke (Zadužbina Petar Kočić, Banja Luka – Beograd, 2014) s obzirom na to da je upravo to izdanje doživjelo autorske promjene te kao takvo predstavlja najcjelovitiju verziju djela. Iako je riječ o pričama koje svoje utemeljenje nalaze u realnom, nefantastičnom svijetu, elementi fantastičnoga dosljedno se javljaju u svakoj od pet priča, s vrlo specifičnim funkcijama. Rad ispituje upravo takve elemente, enklave fantastičnog, razlučujući njihove pojavne oblike (prikaze, neobjašnjive događaje, odsustvo kauzalnih veza itd.), s posebnim osvrtom na njihove funkcije. U svim pričama fantastično je vezano uz glavne protagoniste i njihov odnos prema stvarnosti, osobito prema društvenoj zbilji koju – konvencionalnu, normiranu i kolektivnu – pojedinac osjeća stranom, nerazumljivom pa i potpuno besmislenom. Osjećajući se izmještenima iz zbilje kakva im je bliska i znana, likovi *Kuće za umorne* utječu se fantastičnom kao medijatoru prema nekoj drugačijoj stvarnosti, kao drugom licu trajno raspolućenog svijeta. Takav svijet moguće je predočiti principom klepsidre – sata sastavljenog od dviju povezanih posuda čiji se sadržaji, ograničeni kategorijom vremena, u konačnici međusobno isključuju. Na narativnoj razini priča princip najočitiije funkcionira u fabularnim raspletima koji okončanje nalaze upravo u drugovrsnoj, zrcalnoj zbilji, u karnevalesknoj viziji svijeta u kojoj su norma i karneval zamijenili svoja mjesta.

Interkulturalno čitanje *Travničke hronike*

Elena Angelovska

Mihail Chakov 4, 1/3, Skopje, Makedonija

ecka3mk@yahoo.com

Kazališnu predstavu *Travnička hronika*, koju je postavio redatelj Branko Brezovec s ansamblom Narodnog teatra Bitola (2012), izvedena je u Zagrebu (2013) na Eurokazu, dan uoči i na sam dan ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Taj složeni redateljski projekt nastao je prema romanu nobelovca Ive Andrića u kojem je tematski obrađeno sedmogodišnje razdoblje (1807–1814) djelovanja stranih konzula u bosanskom Travniku, gradu na periferiji tadašnjeg Otomanskoga Carstva. Mozaik Andrićevih likova čini splet istočne i zapadne kulture, sukobljavaju se nacije, vjere i sekte, a Branko Brezovec ga postavlja pred današnje vrijeme dodirujući povijesne, civilizacijske i političke temelje balkanskih prostora. Predstava se odlikuje i nesvakidašnjim scenografskim tretmanom: publika je zatvorena unutar kružne konstrukcije, karusela, koji se vrti različitim brzinama i smjerovima. Glumci izvode predstavu na samom karuselu, a svaki gledatelj može odabrati onaj dio priče koji želi pratiti okretanjem u stolcu u kojem sjedi. U radu će se analizirati dramatizacija *Travničke hronike* pod interkulturalnim vidom, zbog čega je važno ukazati na historizacijske procese koje redatelj Brezovec vidi kao skup različitih, ali zato vitalnih i aktualnih procesa na ovim prostorima. Dakle cilj je istraživanja istaknuti dodirne točke Brezovčeve poetike s Brechtovskim teatrom u kontekstu percepcije interkulturalnog teatra.

Solar i Flaker o Bulgakovu

Igor Živković
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
izivkovi@ffzg.hr

Rad govori o Bulgakovljevu *Majstoru i Margariti* kao jednom od rijetkih djela ruske književnosti kojima se bavio prof. Milivoj Solar. Područje Solarova interesa bio je roman, prvenstveno povijest velikih zapadnoeuropskih romana, polazeći od Cervantesova *Don Quijotea*, dok se ruskom književnošću bavio sporadično (uglavnom Dostojevskim i Tolstojem). Ipak, uz prof. Flakera, poznatog rusista, uočio je nadnacionalni karakter romana *Majstor i Margarita*, tj. pripadnost europskoj romanesknoj tradiciji, i u više svojih radova spominjao je Bulgakovljev roman, te mu posvetio i jedan čitav esej – *Sudbina romana*. Zanimali su ga problematika kompozicije romana i izgradnje fabule, likovi i pitanje mita i mitske svijesti, filozofska pitanja koja roman postavlja, odnos fikcije i stvarnosti, pitanje dramatizacije romana, pitanje pripadnosti periodu modernizma i anticipacije postmodernizma. Flakerov je interes usmjeren prvenstveno na književnu tradiciju u okviru ruske književnosti, važnosti Gogolja kao Bulgakovljeva prethodnika u stvaranju komičnog i fantastičnog u romanu, ali i europske „faustovske“ tradicije fantastike. Svojim različitim, ali komplementarnim pristupom obojica su među prvima u Hrvatskoj uočili značaj ovog romana za svjetsku književnost i izuzetno mnogo doprinijeli njegovoj popularizaciji te u Hrvatskoj stvorili temelje za njegovo proučavanje.

Sreća bez slobode ili sloboda bez sreće: kulturalni ekstremi u romanu Evgenija Zamjatina *Mi*

Zoran Tihomirović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Lučića 3, Zagreb

zoran.tihomirovic@ffzg.hr

U radu se analizira pitanje korištenja kulturalnih ekstrema na primjeru romana *Mi* ruskog pisca Evgenija Zamjatina. Nasuprot ideje utopije, idealnog društva i poretka koji održavaju mir i stabilnost, distopija predstavlja stanje u koje društvo dolazi nakon što elementi svakodnevice bivaju dovedeni do ekstremnih razmjera. U tom kontekstu ekstremi postaju instrumenti za tranziciju iz utopijskog u distopijsko. U romanu *Mi* propitkuju se ekstremi kontrole, nadzora i „zabrane“ imaginacije i emocija koji su produkt apokaliptičnog sukoba između nacija. Kako bi se sukob izbjegnuo u budućnosti, uvodi se kontrola koja onemogućuje pojedincu skretanje sa zadanog puta. U radu se nastoje detektirati elementi koji tvore mitove o „boljem“ društvu te razlozi zbog kojih nastaje percepcija da je očuvanje stabilnosti moguće jedino kroz dovođenje kulturnih elemenata do ekstrema. Cilj je u konačnici dati odgovor na pitanje radi li se o vanjskom sukobu s poretkom, a time i kritikom društva u kojem junak živi i pripadajućih mitova ili pak o unutarnjem sukobu junaka koji ne može odgovoriti na izazov društva u kojem će uvijek postojati mitovi i arhetipi. Drugim riječima, nastoji se uvidjeti koristi li se autor ekstremima kao instrumentom za kritiku mita ili instrumentom za ukazivanje na njegovu neminovnu opstojnost u različitim oblicima.

Koliko zbilje? Prijepori oko realizma u češkoj književnosti 1948-1968.

Dr. sc. Matija Ivačić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, Zagreb
mivacic@ffzg.hr

Realizam i realističnost kategorije su na koje se u velikoj mjeri oslanjala češka književnost nakon uspostave komunističke vlasti u Čehoslovačkoj 1948. godine. To ne čudi s obzirom na to da je jedina dozvoljena i obvezujuća estetska norma bila ona socijalističkog realizma. Još u prvim kodifikacijskim tekstovima socijalističkog realizma mimetička funkcija književnosti spram aktualne društvene i političke zbilje istaknuta je kao jedan od ključnih kriterija ideološke podobnosti autorâ, a nerijetko je bila i od odlučujuće važnosti u vrednovanju književnih djela. Kao posljedica insistiranja na mimetičkoj funkciji književnosti formirani su i žanrovi koji su polazili od nužnosti realističkog zrcaljenja izvanjskog (socijalističkog) svijeta, kao što je to primjer književne reportaže ili romana izgradnje (budvatelský román). Gotovo sve važnije promjene u češkoj književnosti 1948-1968. odvijat će se u svjetlu kritičkih propitivanja imperativa realističnosti s jedne te pokušaja obnavljanja primata mimetičke (a u krajnjoj liniji propagandističke) funkcije književnosti i održavanja njezina kontinuiteta s druge strane. U fokusu su ovog izlaganja funkcioniranje i mehanizmi češkog književnog života od formativnih godina „kulture izgradnje“ (budovatelská kultura) pa sve do kraja tzv. „zlatnih šezdesetih“, i to upravo s obzirom na kategoriju realizma i realističnosti.

Nevidljiva tijela

Doc. dr. sc. Dejan Đurić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sveučilišna avenija 4, Rijeka
dduric@ffri.hr

Jedna od bitnih tema suvremenoga afričkoga romana razmatranje je problematike totalitarnih, diktatorskih režima te njihova odnosa naspram privatnih i javnih sfera. Predmet izlaganja je odnos političkoga režima naspram tijela te sagledavanje strategija kojima se tijelo nadzire, sputava, drži pod kontrolom te u najradiklanijoj inačici – uklanja od pogleda javnosti. Navedeno će se prikazati na primjeru dvaju političkih romana – *Ta zasljepljujuća odsutnost svjetlosti* (2000) marokanskoga autora Tahara Ben Jellouna te *Bijela sezona suše* (1979) južnoafričkoga autora Andréa Brinka. Prvi razmatra politički kontekst sedamdesetih i osamdesetih godina u Maroku, takozvane „olovne godine“, karakterističan po represivnoj političkoj situaciju u kojoj se režim brutalno obračunavao sa svojim neistomišljenicima. Priča prati skupinu vojnika koji su tijekom osamnaest godina bili uklonjeni iz javnoga diskursa u strogo čuvanom i izoliranom zatvoru. Drugi je vezan uz politički kontekst aparthejda i sedamdesetih godina u Južnoafričkoj Republici te sagledava nadzor i kažnjavanje koje vrši režim tako da prodiere u sve pore javnoga i privatnoga života.